

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

**Zrod reportérky:
Polské a albánské období zpravodajky
Věry Šťovíčkové-Heroldové (1955-1957)**

Eliška Slámová

Katedra divadelních a filmových studií

Vedoucí práce: Mgr. Andrea Hanáčková, Ph.D.

Studijní program: Televizní a rozhlasová studia - Filmová studia

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Zrod reportérky: Polské a zahraniční období zpravodajky Věry Štovičkové-Heroldové (1955-1957)* vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum: 8.5. 2024

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování své vedoucí Mgr. Andree Hanáčkové, Ph.D. za podporu a cenné rady při psaní mé bakalářské práce. Dále děkuji své babičce Marušce, jelikož mi byla stálou oporou.

Anotace

Bakalářská práce *Zrod reportérky: Polské a albánské období zpravodajky Věry Šťovíčkové-Heroldové (1955-1957)* se zabývá životem a prací této české reportérky a aktivistky v období let 1955-1957. Zatímco její nejslavnější africká mise je již badatelsky zpracována, stranou zůstaly zatím její pracovní cesty a pobyty v Polsku a v Albánii. Právě tato léta označila sama Šťovíčková za klíčová pro svůj profesní život i ideový pohled na práci v rozhlase. Ve své práci se zjišťuji, jak se Šťovíčková stala rozhlasovou reportérkou, jak se formoval její pohled na zahraniční dění mimo socialistické Československo a do jaké míry je možné z jejích příspěvků vysledovat změnu ideového přesvědčení v průběhu zkoumaného období. V orientaci v pozůstalosti autorky a listinném archivu Českého rozhlasu mi pomohly heuristické metody. Následně jsem pracovala s kombinací biografické metody a obsahové analýzy, kterou jsem rozdělila na tematickou a stylistickou analýzu. Tematická analýza ukazuje, jaké variabilitě příspěvků se za zkoumané období věnovala. V rámci stylistické analýzy se pak zaměřuji na stylistickou strukturu reportáží a způsob, jakým předávala posluchačům informace.

Annotation

The bachelor thesis "The Birth of a Reporter: The Polish and Albanian Period of Correspondent Věra Šťovíčková-Heroldová (1955-1957)" focuses on the life and work of this Czech reporter and activist during the years 1955-1957. While her most famous African mission has already been extensively researched, her work trips and stays in Poland and Albania have been largely overlooked. These years were personally significant for Šťovíčková and shaped her professional life and ideological perspective on radio work. The thesis explores how Šťovíčková became a radio reporter, how her perspective on international affairs outside socialist Czechoslovakia evolved, and to what extent changes in her ideological convictions during the studied period can be traced through her contributions. Heuristic methods were employed to navigate through the author's legacy and the paper archives of Czech Radio. Subsequently, a combination of biographical method and content analysis was utilized, with thematic and stylistic analysis. The thematic analysis reveals the variety of topics covered in her contributions during the studied period. In the context of stylistic analysis, attention is paid to the stylistic structure of her reports and the manner in which she conveyed information to listeners.

Klíčová slova

Věra Šťovičková-Heroldová, rozhlas, vysílání, Polsko, Albánie

Keywords

Věra Šťovičková-Heroldová, radio, Broadcasting, Poland, Albania

Title

The Birth of a Reporter: The Polish and Albanian period of a foreign correspondent Věra Šťovičková-Heroldová (1955-1957)

OBSAH

ÚVOD	6
METODOLOGIE, KRITIKA ODBORNÉ LITERATURY A PRAMENŮ	9
TEORETICKÁ KAPITOLA: ZROD REPORTÉRKY	14
Dospívání	15
Politicko-společenská situace v rozhlase	20
Práce v rozhlase	22
ANALYTICKÁ KAPITOLA	26
TEMATICKÁ ANALÝZA	27
1955	30
1956	33
1957	36
STYLISTICKÁ ANALÝZA	38
1955	40
1956	43
1957	45
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	53
Seznam příloh	59

ÚVOD

Reportérka, překladatelka, spisovatelka, aktivistka. Věra Šťovičková-Heroldová byla žena mnoha tváří a v českém prostředí chybí monografie, která by její všestrannou osobnost představila. Když jsem se s jejím osudem a prací začala podrobněji seznamovat zjišťovala jsem, s jak silným a osobitým příběhem pracuji. Ve své práci se budu snažit poodhalit to, jak se Šťovičková stala rozhlasovou reportérkou a jak se formoval její pohled na zahraniční dění mimo hranice socialistického Československa.

Text se bude věnovat vymezenému období v životě Šťovičkové, konkrétně léta 1955 – 1957, přičemž zohlední kontext historických a politických událostí, kterými procházela česká společnost, a jejich obraz v médiích. Šťovičkové příběh ilustruje jak výzvy, se kterými se novináři potýkali v období komunistického režimu, tak způsob, jakým dokázali posluchačům předávat informace i přes omezení a cenzuru. Ona sama je nejvíce známá pro svá africká léta, která popisuje detailně ve čtyřech vydaných publikacích.¹ Dále o ní vznikla bakalářská práce zaměřená právě na toto období.² Málo známé a akademicky dosud nezpracované zůstává první období její přímé práce v zahraničí, pobyty v Polsku a v Albánii. Proto se má práce zaměřit na toto téma.

Cílem mé práce je kromě poodhalení života a osobnosti Věry Šťovičkové-Heroldové vysledovat, jak se stala zkušenou reportérkou, jak se vyvíjel a proměnil její reportážní styl a zda-li je možné z jejích příspěvků vysledovat změnu ideového přesvědčení v průběhu zkoumaného období. Práce se zaměřit na reportáže z let 1955 až 1957. Půjde o její první pracovní návštěvu v zahraničí. Jedná se o dvě léta v životě této významné reportérky, které strávila v Polsku a krátké období v Albánii. Zde probíhalo její prvotní formování do reportérky, jakou se později stala. Kladu si otázku, jak vlastně probíhala dvouletá barterová výměna v Polsku a Albánii a jaká Šťovičková se vrací domů do Československa. Budu to zkoumat z komplexního vzorku 92 reportáží zaslaných a odvysílaných v letech 1957-1959, které jsem získala v pražském archivu Českého rozhlasu.

Pisemná pozůstalost po Šťovičkové je velmi rozsáhlá. V tuto chvíli se v Českém rozhlase nachází kompletní pracovní pozůstalost, která dosud není úplně zpracovaná. Postupně jsou zpracovány do čitelné a chronologicky seřazené podoby. Momentálně je dostupných několik krabic

¹HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra a HEROLD, Erich. Africké lásky, africká manželství v životě a v zrcadle afrického umění. Praha: AZ servis, 1994. 143 s. ISBN 80-901554-8-0.

HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. Africké perokresby. 1. vyd. Praha: SNPL, 1960. 112, [3] s. ISBN (neuvedeno).

HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. Afrika rok jedna. Vyd. 1. Praha: NPL, 1963. 150 s. Racek; sv. 13. ISBN (neuvedeno).

HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. Bouře nad rovníkem. Praha: Vydav. čas. min. nár. obrany, 1967. 211, [2] s. Magnet; R. 1967. Čís. 4. . ISBN 978-80-86212-59-3.

² BOHÁČOVÁ, Alžběta. Věra Šťovičková-Heroldová africká zpravodajka. Praha, 2018. 66 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií.

- přibližně osm, které jsou seřazené podle jednotlivých let a označeny zemí, ve které v tu dobu setrvala. Jsou tam obsaženy její zahraniční cesty, počínaje Polskem a končící pobytem v Africe. Když mluvím v této práci o zahraničí, myslím tím, jen pobyt v Polsku a Albánii.

V archivu je dostupná i jedna složka s korespondencí s fanoušky, což ale není celá pozůstalost a jde o další část, kterou ještě čeká úplné archivní zpracování. Jednotlivé krabice a složky se liší často formou a kvalitou svého zpracování, částečně proto, že se na tomto procesu podílí více lidí.³ Část se kterou jsem pracovala, pochází z první krabice *VŠ 1955-1957 - ČSR, Polsko, Albánie...* Obsahuje poměrně rozsáhlý počet složek a já s z ní vybrala složku *Polsko reportáže 1955-1957 a Albánie*, a dále pracovala už je těmito texty.

V následujícím odstavci se přesunu ke zvolené metodologii, kterou využívám v analytické části textu. V rámci tematické analýzy se zaměřím na to, jaká témata měla Šťovíčková za úkol jako zahraniční reportérka pokrýt. Dále pak chci skrze stylistickou analýzu vysledovat, z jakých stylistických prvků se skládají její reportáže a čím se vyznačovala celková struktura jejich příspěvků. Mým cílem pak bude v závěru interpretovat výsledky tematické i stylistické analýzy a skrze ně se přesvědčit o správnosti stanovené hypotézy.

Ve své práci budu zkoumat to, zda se ve sledovaném období proměnil styl jejich reportáží s ohledem na historicko-politický kontext. Mým cílem je prokázat proměnu reportážního stylu. Z obsahové analýzy, rozdělené na tematickou a stylistickou, vyplývá, že se ve sledovaném období došlo k ideové a stylové proměně. Sama Šťovíčková tato léta popisuje ve svých memoárech jako klíčové období, které ji pomohlo v prozření ze slibovaných komunistických ideálů, kterým jako členka revoluční mládeže věřila.

Výzkumná otázka směřuje k ideové proměně a reportážním stylu. Výzkumnou otázkou je tedy to, jak se proměnil její reportážní styl a jak se proměnil její ideologický pohled na realitu v Československu. Výchozí premisou je tedy odhalit, co se vlastně stalo při pobytu v Polsku a Albánii. Přestože byla Věra Šťovíčková-Heroldová součástí Redakce mezinárodního života, samotnou redakcí se zabývá minimálně. Sleduji především Šťovíčkovou a její práci, konkrétní konvolut reportáží. Ty jsou mi hlavním zdrojem informací i výzkumným vzorkem. Jako sekundární prameny využívám vybranou literaturu, kterou představuji blíže v metodologické kapitole.

Práce je primárně strukturována do dvou hlavních kapitol *Teoretická: Zrod reportérky* a *Analytická: Obsahová analýza*, přičemž každá disponuje několika podkapitolami, které patřičně rozvíjejí dané téma. Smyslem mé práce je lépe porozumět jejím žurnalistickým začátkům, a tak

³ Archiv Českého rozhlasu jsem navštívila naposledy v únoru roku 2024, je tedy možné, že se počet zpracované pozůstalosti od té doby změnil.

podrobněji nahlédnout do struktury jejích příspěvků a odhalit další kapitoly z fascinujícího životního příběhu Věry Šťovíčkové-Heroldové. Strávila jsem s reportážemi Šťovíčkové mnoho času a její osobnost se mi stala blízkou, mimo jiné i proto, že v době svých polských a albánských reportáží byla jen o něco málo starší, než jsem já.

METODOLOGIE, KRITIKA ODBORNÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Kapitola *Metodologie, kritika odborné literatury a pramenů* si klade za cíl blíže vysvětlit teoretický rámec bakalářské práce a přístup, jak jsem s daty pracovala. Ráda bych zde také vymezila metodologický rámec použitý při práci s výzkumným vzorkem a pro analýzu a následnou interpretaci získaných dat. Následující část tak nabízí přehled využitě odborné i populární literatury, ze které jsem vycházela a vyhodnocení pramenů z rozhlasového archivu Českého rozhlasu.

Ke své práci a výzkumu jsem využívala heuristické metody, hlavně při orientaci v pozůstalosti a listinném archivu autorky. Metodologický rámec se skládá z kombinace biografické historické metody a obsahové analýzy. Ráda bych tak předložila text, který v sobě bude zastřešovat biografickou metodu šetření jejího profesního i osobního života včetně jejich osobních postojů. Samotná obsahová analýza je dále strategicky rozdělená na tematickou a stylovou. Největší analytickou část zabírá tematická analýza, která zde figuruje za účelem poodkrýt oblast, kterou měla Šťovičková jako reportérka na starost a kterou musela pokrýt.

K tomu, abych problematiku pochopila, mi posloužila vybraná literatura. Tuto typologii, kterou jsem si pro práci stanovila, jsem zpracovala za pomoci literatury zabývající se analytickými metodami výzkumu. Konkrétně jde o *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*⁴ od Renáty Sedlákové a *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*⁵ od Jana Hendla. Pracovala jsem tedy s kombinací dvou již zmíněných metod a to biografickou metodou a obsahovou analýzou. Tento smíšený přístup mi pomohl v propojení psaných informací či jejich reflexí získaných z odborných i částečně popularizačních publikací či rozhovorů a zároveň archivních pramenů získaných z archivu autorky v Českém rozhlase.

V rámci první zmíněné biografické metody jsem tedy shromáždila víceméně ucelený soubor informací o životě Věry Šťovičkové-Heroldové. Snažila jsem se pak zjištěná fakta vztahovat logickým způsobem ke zkoumanému období barterové výměny v Polsku a celkově pobytu v zahraničí v letech 1955 - 1957. Biografický výzkum se zaměřuje na rekonstrukci a interpretaci života jedince, konkrétně na jeho vnitřní perspektivy, interakce v sociálním kontextu či různé životní zkušenosti.⁶ Má za účel kontrolovatelným způsobem využívat veškerý biografický materiál, který se může skládat z různých dokumentů, zápisů, publikačních příspěvků atd. V tomto konkrétním případě texty, které jsem v průběhu výzkumu shromáždila

⁴ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014.

⁵ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2016.

⁶ Tamtéž.

nemohou sloužit jako hlavní východisko práce bez přítomnosti archiválií, jelikož si práce samotná neklade za cíl být pouze biografická. Mohou se však stát alespoň rámcovým vhladem do života Šťovíčkové.

V návaznosti na to tedy začnu s kritikou odborné literatury, kterou jsem využívala primárně při práci s biografickou metodou. V literatuře, která je momentálně dostupná, není zatím na výběr kniha autobiografického rázu, která by pokrývala celý život Věry Šťovíčkové-Heroldové do detailu a mohla by tak být nápomocná v bádání. Vzhledem k jasnému nedostatku autobiografické literatury se zaměřuji na další prameny, které mohou poskytnout detailní pohled na život této reportérky. Tímto způsobem jsem čerpala i z různých archivních publikačních příspěvků či dalších záznamů, které se zachovaly v pozůstalosti autarky. Tyto materiály poskytují neocenitelný vhlad do jejího osobního života i prožívání událostí, které ovlivnily její práci a pohled na svět.

K tomu, abych lépe uchopila historický kontext vývoje rozhlasového média do jakého Šťovíčková jako elévka nastoupila, bylo nutné využít dispozic literatury s dějepisným zaměřením. Konkrétně jde mimo jiné o knihu *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*⁷, která práci sloužila jako základní referenční zdroj pro pochopení historických souvislostí v oblasti médií a zároveň k získání lepšího kontextu jejich vývoje a následnému porovnání. Kromě této publikace jsem využila i *Dějiny českých médií 20. století*.⁸ Tento text se zaměřuje specificky na období minulého století a je tak pro tuto konkrétní práci lépe využitelnější.

Kromě všeobecného pokrytí dějin médií byla pro práci důležitější obsáhlá monografie kolektivu autorů vedených Evou Ješutovou s názvem *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*⁹, která nabízí kromě hutné faktografie i detailně rozepsané fungování rozhlasu jako instituce, bohatou vnitřní institucionální politiku a informace o personální situaci. Kniha detailně popisuje ideologické okolnosti uvnitř rozhlasu a zůstává jedním z nejcennějších zdrojů právě pro historický kontext. Ješutová je známá autorka tematicky podobných publikací, kritik či teoretických studií. Kromě této kolektivní monografie moje bakalářská práce dále vychází z knihy *99 osobností rozhlasového zpravodajství a publicistiky*¹⁰, která v sobě obsahuje krátkou biografii Věry Šťovíčkové-Heroldové, stejně jako přináší portréty významných osobností zpravodajství a publicistiky a slouží tak jako doplňkový zdroj pro pochopení kontextu její práce v

⁷ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbara. Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti. Praha : Grada, 2011

⁸ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. Dějiny českých médií 20. století. Praha: Portál, 2010

⁹ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu. Praha : Český rozhlas, 2003

¹⁰ JEŠUTOVÁ, Eva. 99 osobností rozhlasového zpravodajství a publicistiky. V Praze: Radioservis, 2018.

českých médiích. Abych se dokázala při obsahových analýzách v reportážích lépe vyznat, vycházím i z Rostislava Běhala a jeho knihy o reportáži *Vývoj české rozhlasové reportáže*. Tato publikace nabízí historický rozvoj reportáže jako žánru, odraz politického postavení československého rozhlasu či jeho programovou strukturu. Je faktograficky hutná a já z ní využívám informace o tom, jak by měla ideálně vypadat reportáž a práce reportéra.¹¹

Další monografie pochází z pera samotné Šťovíčkové a je o poznání kratší. Jde o tenkou publikaci s příznačným názvem *Po světě s mikrofonem*¹², která vyšla v edici Osudy nakladatelství Radioservis. Autorka ji napsala se záměrem shromáždit své vzpomínky na léta působení v rozhlase a následného vyhazovu v roce 1969, dlouhých let překladatelské činnosti, ale i na čas svého dětství v Praze a studia na reálném gymnáziu. Publikace obsahuje mnoho osobních postřehů, myšlenek a způsobu uvažování typického pro tuto reportérku a je tak cenným, i když stručným zdrojem k nahlédnutí do její mysli. Podobným způsobem jsem pracovala s bakalářskou prací *Věra Šťovíčková-Heroldová: africká zpravodajka*¹³ od A. Boháčové, která také částečně pracuje s biografickou metodou a zaměřuje se na její život, zpracovává však jako své ústřední téma její léta strávená zpravodajskou prací v Africe, čímž se liší od této práce, která se zaměřuje na její první zahraniční cesty. Kromě tohoto akademického textu jsem vycházela z diplomové práce *Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v 60. letech* Z. Kotalové, jenž přispívá k lepšímu vhledu do vnitřní politiky rozhlasu a charakteristice výrazných a vlivných osobností.

Pracovala jsem i s audiovizuálním zdrojem informací ve formě televizního dokumentu. *Ještě jsem tady*.¹⁴ Tento dvoudílný cyklus s průměrnou stopáží 30 minut byl představen Českou televizí v roce 2006 a moderovala ho Tereza Brdečková. Jeho podstata spočívá ve formě rozhovoru s Věrou Šťovíčkovou-Heroldovou, který je vedený poměrně volným a civilním stylem a ona vzpomíná na důležité momenty ze svého osobního i profesního života. Dokument je tak další z cenných pramenů pro pochopení její osobnosti.

Sedláková popisuje obsahovou analýzu jako metodu výzkumu, která se používá k systematickému zkoumání obsahu textů, obrazů, zvuků nebo jiných forem komunikace, jejíž cílem je identifikovat a porozumět klíčovým prvkům, vzorům nebo tematickým aspektům obsahu.¹⁵ Tento

¹¹ BĚHAL, Rostislav. *Vývoj české rozhlasové reportáže. Část 1. (1923-1938)*. Praha: Československý rozhlas, 1962.

¹² HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem*. Praha: Radioservis, 2009.

¹³ BOHÁČOVÁ, Alžběta. *Věra Šťovíčková-Heroldová africká zpravodajka*. Praha, 2018. 66 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky.

¹⁴ BRDEČKOVÁ, Tereza. www.ceskatelevize.cz : *Ještě jsem tady*. [online]. 2007-07-09

¹⁵ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014

typ výzkumu by měl obsahovat definice cílů a otázek výzkumu a výběr finálního vzorku. Dále se jedná o vytvoření kódovacího schématu, což je soubor pravidel nebo kategorií, která jsou použita k analýze obsahu a následnou aplikaci vytvořeného kódovacího schématu, při které dochází k analýze obsahu podle zvoleného klíče. Celý proces je zakončen rozborem výsledků a jejich interpretací.

Samotným jádrem práce jsou však archivní prameny. Ze začátku přiblížím, jak jsem se k vybraným zdrojům dostala a jakým způsobem jsem z nich tvořila výsledný výzkumný vzorek vhodný pro obsahovou analýzu. V případě této bakalářské práce jsem nasbírala potřebná data v archivu Českého rozhlasu v Praze, který volně nabízí archivní služby na vyžádání. Při každé z mých návštěv jsem měla v prostorách badatelný přichystanou momentálně dostupnou pozůstalost po Šťovíčkové. Jedná se o několik obsáhlých krabic archiválií, které jsou rozdělené podle časových období a pole působení, jejich zpracování se však od sebe liší. Jelikož se tato práce zabývá obdobím z let 1955 - 1957, pro můj výzkum byla důležitá primárně první krabice, která obsahuje dokumenty ze zkoumaného období. Její součástí je navíc velice přehledná soupiska textů, na rozdíl od ostatních, zatím nezpracovaných částí pozůstalosti. Jednotlivé složky jsou označené podle toho, čeho se týkají. První z nich je složka *Polsko 1955, 1957*, ze které jsem vytvořila první část výzkumného vzorku, jelikož obsahuje publicistické příspěvky z těchto let, konkrétně šlo o 49 reportáží. Druhá část výzkumného vzorku obsahuje 15 textů ze složky *Publicistické příspěvky 1955-1956*, jelikož bylo třeba lépe zmapovat i rok 1956, který v minulé obsažen nebyl, a tuto složku tedy nevyužívám celou. Třetí a poslední část vzorku pochází ze složky *Albánie 1956*, jde konkrétně o 23 publicistických příspěvků, které doplní mezeru v jejím prvním pobytu v zahraničí. Tento vzorek složený ze tří částí, tvoří základní pramenný materiál předložené bakalářské práce.

Název:	KLICOVÁ TEMATA pozn.	Politika	Mezinárodní vztahy	Kultura	Hospodářství	Důležitá města
RP1	- citát Stalina	Ano: smlouva o zájemná spolupráci	Ano: sovětsko- polské přáteleství idealistické			
RP2		Ano: varšavská konference	Ano: hluboké přátelství			Ano: Varšava
RP3	-pokračování	Ano	Ano: kolegialita			Ano: Varšava
RP4		Ano: den před podepsáním VS	Ano:			Ano: Varšava
RP5	- VS	Ano: reportáž z místa				Ano: Varšava
RP6	- znovobudování			Ano: památky	Ano: přestavba, „varšavské tempo“	Ano: Varšava, hlavní město socialistického státu
RP7				Ano: svátek knihy		Ano: Varšava
RP8				Ano: architektura	Ano: budování	Ano: Varšava
RP9	- konkrétní lidé			Ano: festival		Ano: Varšava
RP10	-zkušební plavba					Ano: Gdyně
RP11	-mdd			Ano:		Ano: Varšava
RP12						Ano: Gdaňsk-Sopot-Gdyně
POČET:			14	18	20	14
						29

Tabulka č.1: obsahová analýza

Obsahovou analýzu jsem rozdělila do dvou sekcí. První z nich je tematická analýza, která mapuje oblasti, které měla Šťovíčková jako reportérka pokrýt. Abych mohla jednotlivé texty vzorku

kategorizovat, vytvořila jsem si vlastní kódovací klíč podle vybraných a nejčastěji se opakujících témat, podle kterého data analyzuji. Konkrétně jde o následující témata: politika, mezinárodní vztahy, kultura, hospodářství a důležitá města. Jednotlivé informace jsem zadávala do excelové tabulky, která je zdrojem výzkumného vzorku a kódovacího klíče a kterou pro ilustraci přikládám.

Druhou z využitých metod je stylistická analýza, se kterou si kladu za cíl rozklíčovat stylistické prvky, které Šťovíčková ve svých reportážích používá. Rekonstruovat její metodu psaní a jazykovou strukturu reportáží. Jedná se tedy o jazykovou analýzu, při které si budu všimnout prvků jako jsou slovní obraty, metafory či intertextové odkazy, v jakém stylu jsou napsané a co z toho vyplývá.

Data z obsahové analýzy mi poslouží k zodpovězení výzkumné otázky mé bakalářské práce a pomohou ověřit vstupní hypotézu o tom, že k proměně jejího politického vnímání situace došlo výrazně při jejím prvním zahraničním pobytu v Polsku a při dalších zahraničních cestách ve zkoumaném období let. Cílem práce je pochopit život Věry Šťovíčkové-Heroldové v kontextu její reportážské práce a zahraničních cest v 50. letech. Na základě témat a stylistických prvků, které jsem v jejích reportážích identifikovala budu moci lépe porozumět tomu, jaké byly její profesní priority nebo jakým způsobem zpracovávala a předávala informace. Kombinace těchto metod mi také umožní kontextualizovat její práci v rámci historického a politického kontextu Československa.

TEORETICKÁ KAPITOLA: ZROD REPORTÉRKY

„Věříte na osud?“

„Já věřím na instinkt. Můžeme-li instinktem nazvat nutkání udělat určitou věc. Prostě jsou musela tak dlouho hledat knihy až jsem je našla, tak dlouho jsem musela hledat cestu do školy, až jsem ji našla. Víte, nutkání přimět osud, aby mi trochu pomohl.“

Věra Šťovíčková-Heroldová, *Ještě jsem tady* (2006)¹⁶

Za dlouhou a místy strastiplnou dobu své existence stvořil Český rozhlas v průběhu let stovky výborných, bystrých a kvalitních reportérů. Stihly se vyměnit tři naprosto odlišné politické režimy a rozhlas i přesto vydržel, leč podoby jeho vysílání, financování, kontroly i právního rámce byly různorodé.

V kontextu současných médií je to právě rozhlas, který bezprostředně působí na posluchačovu pozornost. Využívá k tomu absence vizuálna a vytváří velký prostor pro individuální imaginaci. Přirozeně je ale důležité, jakým způsobem jsou informace podány. V tom právě spočívá klíčová role člověka, který jakoukoliv událost, text či zprávu pro rádio zprostředkovává, tedy jak dokáže o dané situaci referovat. Musí být bystrý a schopný zpracovat informace zajímavým způsobem a přitom zachovat jádro zprávy.¹⁷

Práce reportéra je pro fungování rozhlasu esenciální. Platí to i pro reportéra zpráv zahraničních. Rozhlasová reportáž jako *žánr na rozhraní zpravodajství a publicistiky*¹⁸ si klade své požadavky na to, jak by měla v ideálním případě vypadat či jakými aspekty by měla disponovat, i když pohledy na reportážní tvorbu se mohou lišit. Rozhlasová reportáž je prostředkem zobrazení skutečnosti nebo děje, pod podmínkou, že je dostatečně zvukově charakteristický. Jejím úkolem je kromě popisování skutečnosti její výklad. Maršík například o ní mluví takto: „*Rozhlasová reportáž je svébytný žánr na rozhraní zpravodajství a publicistiky. Je tvořena prvky obou těchto žánrových skupin, plní jejich základní funkce... Základním principem reportáže je autentické, okamžité, věcné, očitě svědecké reportéra...*“¹⁹ Pro Běhala rozhlasová reportáž znamená to, jak „*zobrazuje formou líčení očitého svědka a zvukovým dokumentem prostředí výpověďmi jednajících osob okamžitě*

¹⁶BRDEČKOVÁ, Tereza. *www.ceskatelevize.cz : Ještě jsem tady*. [online]. 2007-07-09

¹⁷ BOJDA, Tomáš. *Rozhlasové herectví. Příkladová studie - Viktor Preiss* [online]. Olomouc, 2017 Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta.

¹⁸MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha, 1999, 60 s.

¹⁹ Tamtéž.

průběh děje."²⁰ Reportáž nechce tlumočit průběh události, ale jde jí o to zobrazit určitý výsek života a musí v něm jeho vnitřní děj teprve hledat. Zvláštní vyjadřovací metodou v tvůrčím procesu je její stylizace, u které se používá pomocných emotivních prvků. Jde často umělecké tvůrčí prostředky, jejichž úkolem je podtrhnout reportérův zájem. Společným znakem se psanou reportáží je epické znázornění skutečnosti a vyvolání názorných představ. Rozdílem je v bezprostředním akustickém zachycení skutečnosti. „*Rozhlasová reportáž je nejmocnějším nástrojem novinářské činnosti v rozhlase.*"²¹

Věra Šťovíčková-Heroldová byla první ženou, která se stala zahraniční reportérkou Československého rozhlasu. Kromě zahraničního působení v Polsku a Albánii, které tato práce zkoumá, prožila reportérka přibližně deset let v Africe, které později detailně a čtivě popsala v sérii knih. Význam prožitého období lze pozorovat právě na jejích knihách, která zachycuje dobu strávenou reportážní prací v zahraničí. Toto lze vyčíst i z její vlastní monografie. Za období, které zkoumá tato práce, napsala kolem stovky reportáží a článků. Z jejích textů je zřejmé, že disponovala značným jazykovým nadáním a v pozdější části života, kdy musela rozhlas opustit, se věnovala překladatelské činnosti, což bylo částečně způsobeno vlivem politického režimu.

Tato počáteční kapitola si klade za cíl představit osobnost Věry Šťovíčkové-Heroldové v kontextu jejího původu, dospívání a formování její silné osobnosti. Výsledek této kapitoly nám pomůže v lepší orientaci v postojích Šťovíčkové a v navede k pochopení jejích intencí při prvních výjezdech do zahraničí a proměně politických i profesních postojů. Zároveň se sumarizací její životní cesty snažím zjistit, jakým způsobem se v poválečném rozhlase v politicky velmi tuhých podmínkách padesátých let mohla zformovat zahraniční reportérka tak zásadních kvalit a výjimečných schopností.

Dospívání

V této podkapitole se blíže zaměřím na to, z jakého prostředí Věra Šťovíčková-Heroldová pocházela a jakým životem žila před tím, než se souhrou náhod i vlastním přičiněním dostala do služeb Československého rozhlasu. Cesta k jejímu budoucímu povolání byla snad všechno, jen ne jednoduchá.

²⁰ BĚHAL, Rostislav. Vývoj české rozhlasové reportáže. Část 1. (1923-1938). Praha: Československý rozhlas, 1962, 182 s.

²¹ Tamtéž, 132 s.

Šťovíčková se narodila 3.11. 1930 v hlavním městě Praze. Přišla na svět v roce, kdy v celém světě probíhala velká hospodářská krize.²² Žila tak v poměrech, které byly docela skromné, a prostředí její dělnické rodiny pomáhalo formovat její vnímání světa. „Přišla jsem na svět v rodině, kde se všichni až do šíře rozvětveného příbuzenstva, živili prací svých rukou.“²³

Vyrůstala v chudé rodině na rozhraní Žižkova a Strašnic, kde žili lidé na podobné sociální úrovni. O pravém bohatství neměla vůbec tušení. Rodina se pak ještě přestěhovala na Vinohrady ke kostelu sv. Apolináře, a to pro ně byla vlastně taková další vesnice.²⁴ Co se jejích rodičů týče, jednalo se o pracovité a slušné lidi, kteří si nikdy nestěžovali na svou práci. Oba pocházeli z vesnického prostředí a kvůli práci přesídlili do města, i když si prý na městský život nikdy plně nezvykli. Když jim pak Šťovíčková dopřála návrat do chaty na venkově, byli konečně šťastní.²⁵ Její matka byla služebnou, což bylo jedno z povolání, které se zvažovalo i pro Věru. Otec se sice vyučil truhlářem, ale v Praze kvůli zdravotním potížím pracoval jako noční taxikář a po válce se uchýlil k rozvážení v nákladáku. Když řídil, nosily mu dcera Věra s maminkou každé poledne oběd.²⁶

Šťovíčková se narodila v době mezi dvěma světovými válkami. V roce 1933 nastupuje v Německu k moci Adolf Hitler a začíná jeho tažení proti Židům, což pociťuje na vlastní kůži i ona sama, jelikož i v jejich domě bydlí Židé. Když v roce 1939 začala okupace Československa, bylo jí už devět let. Jde přirozeně o věk ve vývoji dítěte, kdy už je schopné vnímat spoustu věcí. V jejím životě se tak odehrála významná událost, která formovala její pohled na svět a její osobní filozofii.

Když se na to zaměříme z historického hlediska, je třeba zmínit, že okupace byla následkem podpisu tzv. *Mnichovské dohody*, kterou podepsali představitelé čtyř evropských velmocí a pro ČSR to znamenalo kromě obrovské územní ztráty změnu celkové politické a společenské situace v Československu. Jednalo se o dobu, kdy se náš stát musel vyrovnávat s mimořádnými obtížemi, jako byly hospodářské problémy a změny v politickém stavu země. Prezident Edvard Beneš, nástupce otce ideálů první republiky Tomáše Garrigue Masaryka, podal v říjnu 1938 pod silným tlakem demisi. Na československém území vznikl Protektorát Čechy a Morava. Začalo období silné nacistické represe.²⁷

²² HEROLDOVÁ-ŠTOVÍČKOVÁ, Věra. Po světě s mikrofonem. Praha: Radioservis, 2009.

²³ Tamtéž

²⁴ BRDEČKOVÁ, Tereza. www.ceskatelevize.cz : *Ještě jsem tady*. [online]. 2007-07-09

²⁵ HEROLDOVÁ-ŠTOVÍČKOVÁ, Věra. Po světě s mikrofonem. Praha: Radioservis, 2009.

²⁶ BRDEČKOVÁ, Tereza. www.ceskatelevize.cz : *Ještě jsem tady*. [online]. 2007-07-09

²⁷ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. Dějiny českých médií 20. století. Praha: Portál, 2010.

Po stránce mediální znamenalo vyhlášení protektorátu cenzuru tištěných periodik i rozhlasu, který byl diktátem Mnichova také silně zasažen – okupací pohraničí přišel o statisíce posluchačů, ztratil technické vybavení jako vysílače a zesílil politický tlak, jehož důsledkem byla vnitřní reorganizace. Vysílání taktéž komplikovaly cenzurní zásahy a dokonce byl vydán vládní dekret, který koncipoval dohled nad rozhlasovým vysíláním. Řada redaktorů doufala, že je protektorátní situace pouze dočasná. To se později potvrdilo. Jedním z ohnisek povstání v roce 1945 se stal tzv. *boj o rozhlas*.²⁸ Druhá světová válka sice skončila kapitulací Německa, zbytek světa se však s brutálními následky musel vyrovnávat ještě dlouhou dobu.²⁹

I když by bylo možné tvrdit, že se Šťovíčkové období války nijak významně nedotklo, v jejím osobním životě způsobila válka v tak útlém věku vnitřní myšlenkovou transformaci a osvojení si nového úhlu pohledu na svět.³⁰ Přestože jde o zdánlivě drobnou a banální historku, uvádím ji zde v plném rozsahu. Jak uvidíme později, tento dětský zážitek zásadně formoval pohled Šťovíčkové na vyčleněné skupiny lidí, perzekuované jedince, ale i celé komunity a upozornil ji na existence dvojího metru.

Ve svých pamětech Šťovíčková popisuje, že jedna z obyvatelk domu, ve kterém bydleli, měla žemlového jezevčíka jménem Mumina. Tato stará slečna, které se říkalo Lucie, byla židovského původu, a tak musela na klopě povinně nosit žlutou hvězdu. Jezevčík se stal jejím jediným věrným společníkem v životě o samotě. Když přišla válka, nemohla už s pejskem chodit na procházky.³¹

Malá Věra dostala za úkol psa třikrát denně venčit a dostávala za to malou odměnu v podobě dvacetníku. Z počátku to pro ni byla povinnost, ale postupně se daný jezevčík stal jejím přítelem.³² Jenže tato situace neměla příliš dlouhého trvání, jelikož jedné noci slyšela rodina z domu rámus a ráno měli na klíce uvázaného malého psa i s vodítkem. Dozvěděli se tak, že slečna Lucie byla povolána do transportu a odešla do koncentračního tábora.³³ Začátek války tedy malá Věra

²⁸ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. Dějiny českých médií 20. století. Praha: Portál, 2010.

²⁹ BOHÁČOVÁ, Alžběta. Věra Šťovíčková-Heroldová africká zpravodajka. Praha, 2018. 66 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií.

³⁰ Tamtéž.

³¹ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. Dějiny českých médií 20. století. Praha: Portál, 2010.

³² BRDEČKOVÁ, Tereza. www.ceskatelevize.cz : *Ještě jsem tady*. [online]. 2007-07-09

³³ HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. Po světě s mikrofonem. Praha: Radioservis, 2009.

vnímala hodně citlivě. Sama mluví o odchodu Židů z jejich domu jako o vzpomínce, která jí v tomto období nejvíce zasáhla.³⁴

Jezevčík je v jejím příběhu pouze symbolický, jelikož pro ni klíčově definuje pojem jinakosti. Sama nemohla tušit, jak se tento moment v jejím životě stane důležitým. Musela si nečekaně a palčivě uvědomit, co to znamená, když je člověk Žid, a nebo je jiné rasy než bílé. Musela si uvědomit, jak člověka postihuje nálepka jinakosti. Tento postoj, jaký si v sobě nastavila, jí pomohl při práci zpravodajky v exotických kontinentech jako je Afrika či Arábie. Jak sama o sobě říká: „*Nebyla jsem zatížena představou převahy své rasy, barvy či víry a byla jsem všude, kam mě rozhlas poslal, mezi lidmi hned doma.*”³⁵ V dokumentu *Ještě jsem tady* zase mluví o tom, že na tuto historiku pak vzpomínala, když pracovala v Africe a viděla, jak se řada bělochů frní nad černými tvářemi. „*Mě už nikdy jinakost nepřišla divná.*”³⁶ Ze slov Věry Šťovíčkové je patrné, jaký postoj k této problematice zaujala a jakou úroveň progresivity ve své době zastávala. Je na místě znovu zdůraznit, v jak útlém věku k takovým názorům přicházela.

V tomto období se také začal budovat její láskyplný a celoživotní vztah ke knihám a slovu všeobecně. Stejný dům, kde bydleli, obývala ještě další stará dáma. Byla to laskavá paní ředitelová, která se ochotně ujmula Věry jako její patronka. Tato žena z druhého patra jí „*dopřála první vnímané štěstí v životě.*” Půjčovala jí knihy ze své knihovny a ona tak mohla objevit kouzlo četby. Četla knihy od Jirásků, Zeyera či Knihu džunglí. Takto přibližně vypadaly začátky její celoživotní lásky k literatuře.³⁷

V době, kdy končila druhá světová válka, vstupovala mladá Věra prakticky do dospělého života, a tak se doma přirozeně začalo uvažovat o tom, kam půjde pracovat a kam bude směřovat její budoucnost. V roce 1945 za sebou měla čtvrtou třídu měšťanky a Šťovíčková vzpomíná na to, jak byla doma svolána rada. Zatímco rodiče zvažovali, že po čtvrté třídě měšťanky půjde do služby nebo do práce na poštu, ambiciózní Věra pochopila, že musí dál studovat. „*Poslouchala jsem za dveřmi... Všechny tři nabídky jsem tiše vyslechla a zmocnil se mě děs. A usoudila jsem, že budoucnost musím vzít do vlastních rukou... A tak jsem se sama vydala na trnitou cestu za vzděláním.*” Jde patrně o chvíli, kdy se sotva patnáctiletá Věra rozhodla poprvé pomoci vlastnímu osudu.³⁸

³⁴ BRDEČKOVÁ, Tereza. *www.ceskatelevize.cz : Ještě jsem tady.* [online]. 2007-07-09

³⁵ HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem.* Praha: Radioservis, 2009.

³⁶ BRDEČKOVÁ, Tereza. *www.ceskatelevize.cz : Ještě jsem tady.* [online]. 2007-07-09

³⁷ HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem.* Praha: Radioservis, 2009.

³⁸ Tamtéž.

Sama hledala vhodná gymnázia, která by byla ochotná ji přijmout. Prošla postupně a neúspěšně několik škol až ve finále skončila u Gymnázia Charlotty Masarykové, kde po ní žádali jen dobré vysvědčení z měšťanky a žádné písemné potvrzení od rodičů. Věru do školy přijali a dalo by se tak mluvit o ohromném štěstí, kterému šla sama naproti. V cestě stál ale jediný problém, a to říct to doma rodičům, kteří s ní původně měli poněkud jiné plány. „*Maminka to doma zase žehlila, ale mně bylo přece jen stydno při pomýšlení, že od nic žádám víc, než se mi sami chystali dát. Tatínek trval na dobrých známkách a mně bylo jasné, že to myslí smrtelně vážně. Byla to další zásadní lekce do života.*”³⁹ Sama si uvědomovala, že od této chvíle za sebe musí přijmout zodpovědnost. Forma a míra sebereflexe, jakou ve svých pamětech projevuje, často předbíhá její věk i standart doby.

Takto začala její cesta za vytouženým vzděláním. Ze začátku to byla ale cesta trnitá. „*Když jsem tam, navýsost šťastná, poprvé vkročila, zajistila jsem, že jsem se ocitla ve světě, který neznám a jemuž jsem cizí.*” Už nešlo o prostředí měšťanky a jejími spolužáky se stala děvčata, které na ni shlížela z vrchu. V této době se opět utužil její vztah ke knihám, jelikož se skamarádila s partou z filozofické fakulty. Díky nim měla mladá Věra opět co číst. Kromě toho jí pomáhali orientovat se v politické situaci. Po zkušenostech s válkou slyšela na požadavky sociální spravedlnosti a zajímala se tak o komunistickou stranu.

Věra na nové škole zažívala jisté peripetie s přírodními vědami, konkrétně s matematikou, ale zato od začátku milovala jazyky. Mohlo jít o češtinu, jejíž pravidla začala teprve pořádně studovat nebo o ruštinu, kterou přebírala s lehkostí díky četbě navíc. „*Prožívala jsem tehdy objevný pocit co je to „rozumět” cizímu jazyku.*”⁴⁰ S dalším jazykem, tentokrát šlo o francouzštinu, to tak jednoduché nebylo, jelikož se nebral ohled na studentky, které přistoupily do školy až v kvintě. Jenže osud jí opět přihrál pomocnou ruku. Když si četla v oblíbeném parčíku, seznámila se s ruskou emigrantkou a tato dáma ji s potěšením doučovala ve francouzštině. Za pár let z francouzštiny dobrovolně maturovala. Co se angličtiny týče, musela ji později rychle dohánět. Její nadání pro cizí jazyky byl jeden z faktorů, který jí později pomohl k tomu, aby se dostala k práci v zahraničním zpravodajství a v pozdějším životě pak mohla překládat milovanou literaturu.

Když v roce 1948 konečně nastoupila do oktávy, osudného maturitního ročníku, musela jako studentka chodit povinně na brigády. Principiálně šlo o to, že si podniky zažádaly o brigádníky a školy tak měly na výběr, kam studenty pošlou. Jedna z nabídek, která přišla, byl Československý rozhlas, který potřeboval uklidit knihovnu. Jelikož knihy milovala, vybrala si tuto brigádu s radostí.

³⁹HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. Po světě s mikrofonem. Praha: Radioservis, 2009..

⁴⁰Tamtéž

Skupinku uklízejících studentů měl pod dozorem redaktor, kterého jeho práce nudila a tak se s nimi začal z nudy bavit o knihách „*Pobaveně poslouchal mé názory zapáleného čtenáře, a než brigáda skončila, půjčil mi knížku a navrhl mi, abych se pokusila napsat recenzi. To co jsem vyrobila, samozřejmě nebyla recenze,*” vzpomíná zpětně. Takto si můžeme přiblížit žurnalistické začátky budoucí zahraniční reportérky Československého rozhlasu. Letní prázdniny tak strávila obklopená slovem a literaturou a dostala příležitost si na nových knihách vyzkoušet psaní vlastních recenzí.⁴¹

Neuběhla příliš dlouhá doba a Věra se dostala k maturitní zkoušce a studium na reálném gymnáziu v roce 1949 úspěšně ukončila. Nepřestávala číst a průběžně se připravovat ke zkouškám na filozofickou fakultu, jelikož v té době ještě věřila tomu, že půjde dál studovat na vysokou školu. „*Jenže v této rozhodující fázi mého života přišla báječná nabídka, jestli nechci vstoupit do služeb rozhlasu,*” vzpomíná sama to toto důležité rozhodnutí, které ji nasměrovalo k její takřka osudové práci s mluveným slovem.⁴²

Politicko-společenská situace v rozhlase

Než se však pustíme do pokračování na cestě ke zrodu výjimečné reportérky, musíme si představit historický rámec a politickou situaci, která vrhá stín na její nástup. Rozhlas se jako veřejná mediální instituce musel podrobit násilné vnitřní reorganizaci a cenzuře, která se nezbytně váže ke komunistickému politickému režimu.

Nedlouho po válce se rozhlas zapojuje do obnovy státu a hraje klíčovou roli při formování politického a společenského povědomí. Vznikají nová krajská studia. Vytváří se samostatné rozhlasové zpravodajství, dochází k obnově regionálních pracovišť a postupně se objevují první zahraniční zpravodajové.⁴³ Poválečné období se pojí s obnovou země, nápravou škod, ale i postupnou změnou politického režimu, který je u moci. Komunistická strana se po osvobození nejaktivněji chopila hospodářských i společenských náprav. V letech 1945-1948 bohužel vyhazov postihuje neoprávněně některé významné osobnosti. Vedoucí funkce v rozhlase obsazují často nekompetentní členové KSČ. Je to zároveň období, kdy Šťovíčková ještě studuje na gymnáziu a plnými doušky si užívá vědění, které jí studium může nabídnout. Zároveň se sama snaží vytvořit si vlastní politický názor, jelikož se na škole dostává do kontaktu se studenty filozofické fakulty, kteří ji s politikou seznamují. Situaci v zemi tak vnímá především z pozice studenta, který pochází z

⁴¹ HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. Po světě s mikrofonem. Praha: Radioservis, 2009.

⁴² JEŠUTOVÁ, Eva. 99 osobností rozhlasového zpravodajství a publicistiky. V Praze: Radioservis, 2018.

⁴³ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003.

dělnické rodiny. Podoba rozhlasu po nástupu totality se vyznačuje výpovědmi masového rázu. Z rozhlasu jsou vyhazováni a sami odchází zkušení pracovníci, které měla nahradit nadšená mládež, ideálně i revolučně naladěná. Tato skutečnost se týkala i mladé Věry Šťovíčkové. Rozhlas se má v budoucí době stát nástrojem komunistické propagandy, ale zároveň i socialistické výchovy mládeže. Pro rozhlas konkrétně se jedná o probíhající očistu od „nevhodných“ lidí. Osoby, které sympatizovaly s jinou politickou stranou, musely po roce 1948 ze služeb odejít. V následujících letech pak stejný osud čekal ty, které režim označil za tzv. *nespolehlivé*. Celou instituci ovládala atmosféra nepřátelství. Jenže za tak velké množství lidí, které donutila odejít, nedokázali rozhlasoví komunisté a lidé ve vedení instituce najít stejně kvalifikovanou a zároveň prokomunisticky orientovanou náhradu. „Tehdy nešlo o to vychovat z nás vzdělané novináře, ale o to, abychom plnili úkoly – a plnili je v intencích doby.”⁴⁴

Přelom 40. a 50. let je charakteristický upevněním komunistického režimu skrze teror vykonstruovaných politických procesů, které se vedly proti všem potencionálním odpůrcům nového režimu.⁴⁵ V padesátých letech se šířilo ovzduší vzájemné nedůvěry a strach z tzv. „vnitřního nepřitele“. Strana se obávala ztráty mocenského postavení, jež získala po únoru 1948.(c:dp) Zahájila úplné přebudování společenského pořádku, přičemž jí za vzor sloužil sovětský model ekonomického a politického řízení.⁴⁶ Tato reorganizace přinesla také vznik samostatné redakce zabývající se výhradně informacemi ze zahraničí, a to Redakce mezinárodního života (RMŽ), která byla součástí publicistické redakce Hlavní redakce politického vysílání (HRPV).⁴⁷

Takovýmto způsobem se formovalo prostředí Československého rozhlasu, do kterého měla mladička Věra nastoupit. Fungování této veřejnoprávní instituce se z politických důvodů měnilo rychlým tempem, které si vyžádalo vnitřní restrukturalizaci a odchod dlouholetých pracovníků, jež věrně sloužili rozhlasu i v těžkých dobách protektorátu. Začátek profesní dráhy Věry Šťovíčkové-Heroldové tak proběhnul pod rouškou nové totalitní ideologie a ve stínu profesních vyhazovů.⁴⁸

⁴⁴ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. Po světě s mikrofonem. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2009, s. 20.

⁴⁵Z politických důvodů se popravilo přibližně 250 osob, mezi nimi jako jediná žena Milada Horáková a ve vězení skočilo asi 200 tisíc osob. Tato krutovláda polevuje až po Stalinově smrti v roce 1953.

⁴⁶Cenzurou byla v tomto období pověřena Hlavní správa tiskového dohledu (HSTD), po ruském vzoru se pro ni někdy užíval také pojem Glavlit (podle názvu sovětské státní cenzury). Jednalo se o neveřejný orgán státní správy, který veškeré mediální obsahy podroboval cenzuře ve všech jejích podobách. In: ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. Po světě s mikrofonem. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2009, s. 31.

⁴⁷JEŠUTOVÁ, Eva a kol. Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 245–246.

⁴⁸Tamtéž.

„Rozhlas v první fázi vlastní korespondenty v cizině neměl, a tak jsme alespoň před mikrofonem zpovídali každého, kdo směl z republiky vystrčit nos...”⁴⁹

Práce v rozhlase

Roku 1949 chodila Šťovíčková ještě do oktávy, kterou strávila brigádou v knihovně Československého rozhlasu a léto pak psaním prvních recenzí. Po ukončení reálného gymnázia nastoupila místo na vysokou školu do redakce rozhlasu. V této rozhodující době jí nabídka připadala lákavá natolik, aby se vzdala vysokoškolského vzdělání, po kterém toužila.

Ve stejném roce pak začala jako nová posila pracovat ve zpravodajství. *„Samozřejmě to svádí k představě, že jsem byla tak geniální, že si mě rozhlas nemohl ujit. Omyl, věc se měla úplně jinak. Rozhlas tehdy začínal kádrovou čistku a loučil se s nejlepšími borci, jaké kdy měl,”* říká Šťovíčková v rozhovoru o svých skromných začátcích. Jak již bylo v této práci zmíněno, padesátá léta minulého století se vyznačovala politickými procesy či postupnou eskalací studené války mezi Východem a Západem.⁵⁰

Co se však fungování rozhlasu týče, probíhaly politicky motivované vyhazovy a práce zbylých i nových redaktorů se musela podřít ideologii strany. Zároveň se nesměly vysílat živé přenosy, které byly nahrány několik dní dopředu a působily naživo jen jako. Šlo například i o pohřeb Klementa Gottwalda. Tohle se týkalo samozřejmě i zpravodajství. Sama Šťovíčková ve své publikaci zmiňuje, že krátce po jejím začátku působení v rozhlase ještě chvíli vídala veřejně známé osobnosti jako je F.K. Zeman, doktor Wenig či doktor Růt, kteří byli mezi propuštěnými.⁵¹ *„Odcházející bylo třeba nahradit větším množstvím mládeže, která nebude zmitána pochybnostmi, protože nemá vůbec žádné zkušenosti s jinou dobou.”* Ocitla se v době, kdy nešlo přímo o to vychovat z nich kvalitní a ostřílené novináře, ale o to, aby plnili úkoly bez otázek. Nová mladistvá posila, do které Šťovíčková patřila, ani většinou netušila, že je plná v nějakých intencích strany. V některých chvílích ale i tyto sociální demokracií zlákané studenty postihovala hanba. Sama hovoří o tom, jak měli ve dvojicích agitovat pro boj za mír a nevěděli, co si s tím počít. *„Takové trapnosti a další tuposti skalních soudruhů v nás vyvolávaly větší pochybnosti než „nepřátelská“ propaganda...”*

⁴⁹ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. Po světě s mikrofonem. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2009, s. 33.

⁵⁰ KOTALOVÁ, Zdenka. Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v 60. letech. Praha : Univerzita Karlova, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií, 2012.

⁵¹HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. Po světě s mikrofonem. Praha: Radioservis, 2009.

Když se dnes ohlédnu, vidím, že tehdy jsme o tom nemuseli přemýšlet... O tom, co je to demokracie, jsme si my elévové, najatí hned po škole nebo po vojně, mohli leda tak zdát."⁵²

Za velmi šťastnou náhodu lze ale pak považovat to, že se lektorem nového rozhlasového dorostu stal zkušený autor František Gel⁵³, který byl v rozhlase etablovaným redaktorem a v roce 1945 působil pro Československý rozhlas jako zpravodaj norimberských procesů. Ale ani jemu se kádrové výpovědi zcela nevyhnuly. Jelikož ho úplně vyhodit nemohli, ale ani ho nechtěli nechat psát, byl rok po nástupu Šťovíčkové do rozhlasu přesunut do gramofonového archivu.⁵⁴ Stihnul však ještě pozitivním způsobem ovlivnit novou generaci novinářů včetně mladé Věry. Podle ní to František Gel dělal velmi všestranným způsobem, poučoval mladé elévy o žurnalistických pravidlech a zároveň i o zásadách etikety a vzájemném chování. Hlavní zdrojem jeho výuky byla však samozřejmě novinářská práce, v tomto případě se jednalo o domácí zprávy. „*Gel nás učil za pochodu... Ve skupině nadějných novinářů mě začal přísně cepovat. Vděčím mu za všechno, co jsem se tehdy naučila.*” Z jejích slov vyplývá jakou roli v jejích začátcích sehrál tento rozhlasový redaktor, který ji naučil jak dělat zprávy, jenž jsou základem zpravodajství. Mladí redaktori pracovali v tzv. zpravodajské směně a tato směna dorostenců byla separovaná od ostatních redakcí, které s ní moc nekomunikovali a žila tak trochu vlastním životem. „*Veselá parta v době, jejíž vážnost nám ještě tak zcela nedocházela.*”⁵⁵

Jako elévka tedy začínala s domácími zprávami pod Gelovým vedením. Zpravodajství na začátku padesátých let mělo odlišnou podobu od toho poválečného. Jako stavební kámen zpravodajství sloužily zprávy z ČTK⁵⁶, které se ale přebíraly ze sovětské tiskové agentury TASS. Jejich obsah se nesměl měnit, maximálně zde byla možnost zprávu zkrátit. Co se týče domácích zpráv, jejich témata se často podle satirických vzpomínek Šťovíčkové opakovala - funkcionáři, kteří něco navštívili, počet litrů nadojeného mléka či tuny vytaveného železa.⁵⁷ Je také nutné si ještě blíže představit jeden z hlavních problémů pro rozhlasové vysílání, a to je zavedení určitého stupně cenzury, které se postupně stala další charakteristikou komunistického režimu. Tato cenzura, která

⁵²Tamtéž.

⁵³ Český novinář, spisovatel a rozhlasový zahraniční zpravodaj. Po porážce Německa zprostředkoval zpravodajství z Norimberského procesu. Byl jednou z velkých postav české žurnalistiky.

⁵⁴ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003. 667 s. ISBN 80-86762-00-9.

⁵⁵HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. Po světě s mikrofonem. Praha: Radioservis, 2009.

⁵⁶ Česká tisková kancelář

⁵⁷HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. Po světě s mikrofonem. Praha: Radioservis, 2009.

byla uplatňována Hlavní správnou tiskového dohledu neboli HSTD⁵⁸ trvala celkem patnáct let, i když horlivost cenzorů postupně opadala.

Je možné, že se v této době uvnitř Věry Šťovičková začalo postupně odehrávat uvědomění, v jakém to státě vlastně žije. V dokumentu *Ještě jsem tady* hořce vzpomíná: „*Teprve když jsem pochopila, že jsem náhrada těch skvělých kvalitních lidí, tak mi bylo špatně ze všechno včetně sebe.*” Její uřednická doba nebyla naplněna jen psaním domácích zpráv, ale i začátkem postupné ztráty iluzí o nastolené ideologii.

Věra Šťovičková-Heroldová disponovala mnoha talenty, ale jako její velké plus působilo to, že hovořila několika cizími jazyky. Její láska k francouzštině či ruštině a hlavně chuť se stále učit, jí pomohla k její další pozici. Když přišel čas, kdy skončila její uřednická doba ve zpravodajské směně, zamířila přirozeně do zahraniční redakce. Nedostalo se jí žádné protekce, nebyla k tomu příležitost, v prospěch jí hrála její výjimečná znalost jazyků. Časem dokonce povýšila na šéfa směny.⁵⁹

Na zpravodajské směně poznala zmíněného Františka Gela, který se stal její rozhlasovým mentorem. Když se přesunula do této redakce, objevil se její profesním životě nový vliv. Tím se stal spisovatel, a v té době i komentátorská hvězda Arnošt Lustig, který měl šťastnou náhodou naproti sobě volný psací stůl. Šťovičková na něj ve své monografii vzpomíná s láskou: „*Jako reportér a dopisovatel prý působil v mnoha zemích, ale já ho poznala v období, kdy seděl v zahraniční rubrice pražského rozhlasu, psal velice poslouchané komentáře a právě se chystal vstoupit do literatury.*” Aniž by to měl Lustig zcela v úmyslu, přebral pomyslné žezlo mentorského vlivu Františka Gela, a přidal tak k žurnalistickému vzdělání mladé Věry také něco ze svých zkušeností a dovedností.

Světové politické dění si vynutilo zřízení prvních zahraničních zpravodajů. Prvním zahraničním korespondentem padesátých let se stal v roce 1955 Květoslav Faix, a to ve východním Berlíně. Věra Šťovičková-Heroldová vycestovala ve stejném roce do Varšavy, aby odtud zpravodajsky informovala o podpisu Varšavské smlouvy. Její nadřízený se pro ni rozhodl a oznámil jí, že pojedje na barterovou výměnu do Polska. „*Jednoho krásného dne si mě zavolal sám soudruh Hřebík a zčistajasna oznámil, že pojedu do Varšavy, něco se tam prý bude dít, něco důležitého...*”⁶⁰ Nešlo však o příliš lukrativní nabídku a na ni volba padla částečně proto, že byla svobodná. Polský

⁵⁸ KOTALOVÁ, Zdenka. Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v 60. letech. Praha : Univerzita Karlova, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií, 2012.

⁵⁹ JEŠUTOVÁ, Eva. 99 osobností rozhlasového zpravodajství a publicistiky. V Praze: Radioservis, 2018.

⁶⁰ HEROLDOVÁ-ŠŤOVIČKOVÁ, Věra. Po světě s mikrofonem. Praha: Radioservis, 2009. str. 40

zpravodaj měl žít z jejího malého platu v Praze a naopak. „*Takže místo bylo vhodné pro některého z dorostenců, toužících objevovat svět.*”⁶¹

⁶¹HEROLDOVÁ-ŠTOVÍČKOVÁ, Věra. Po světě s mikrofonem. Praha: Radioservis, 2009..

ANALYTICKÁ KAPITOLA

V předchozí kapitole jsem nastínila život, jaký Šťovíčková vedla, jak vypadala její cesta k práci v rozhlasu a následné pozici zahraniční reportérky. Nyní jde o to ověřit vstupní hypotézu o tom, že k proměně jejího politického vnímání situace došlo výrazně při jejím prvním zahraničním pobytu v Polsku a při dalších zahraničních cestách v období let 1955 - 1957.

Zvolená metoda obsahové analýzy slouží často ke zkoumání různých mediálních obsahů, v tomto konkrétním případě psaných reportáží, které datově spadají do zkoumaného období let 1955 - 1957. Jedná se o metodu výzkumu, která se používá k systematickému zkoumání obsahu jak textů, tak obrazů, zvuků či jiných forem komunikace.⁶² Jelikož se celkový konvolut skládá z 92 reportáží, její využití je vhodné v případě, že pracujeme s velkým množstvím textů, a tak se jeví tato technika z oblasti výzkumu masových médií jako vhodná.

Cílem obsahové analýzy je identifikovat a porozumět klíčovým prvkům, vzorům nebo tematickým aspektům jakékoliv obsahu, který bude hodný naší pozornosti. Snažíme se při ní určit četnost výskytu jednotlivých kategorií informací a interpretovat vztahy mezi nimi. Jan Hendl dále tvrdí, že vyžaduje definování kategorií dostatečně přesně již před započítáním analýzy, aby analytici kódovali data srozumitelným způsobem. Jan Hendl i Renata Sedláková se víceméně shodují v krocích, podle jakých můžeme při provádění analýzy postupovat. V přípravné fázi je třeba se soustředit na určení výzkumné otázky a definice cílů a otázek výzkumu.⁶³ Konkrétně bychom se měli ptát, jaké obsahy budeme sledovat, v jakém médiu je budeme sledovat, za jaké časové období a na jakých výzkumných jednotkách. To by mělo být následováno výběrem zkoumaného vzorku či sady dat, se kterými budeme pracovat. Dále je třeba si definovat jednotky kódování, což může být jak pouhé slovo, tak třeba klíčové téma a lze si vytvořit vlastní kategoriální systém, do kterého si kódováním vložíme data. Celý proces je zakončen provedením požadované analýzy.

Při zkoumání obsáhlé pozůstalosti Věry Šťovíčkové-Heroldové v archivu Českého rozhlasu, jsem se rozhodla pracovat pouze s první částí dostupných archiválií, která datově spadá do sféry mého výzkumného zájmu. Inspirovala jsem se jejich soupiskou a rozdělila si příspěvky na dvě části. Jde o složku *Polsko 1955 - 1957*, do které jsem po zvážení zahrнула i část příspěvků z následující složky *Publicistické příspěvky 1955 - 1956*, jelikož by mohly být teoreticky datově sloučené již v originální soupisce a *Polsko 1955 - 1957* navíc neobsahuje příspěvky z roku 1956. Druhou částí je

⁶²SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky. Praha: Grada, 2014.

⁶³HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál, 2016.

složka *Albánie 1956*, soubor textů o poznání kratší, jelikož tam Šťovíčková nestrávila tolik času. Jde dohromady o 92 příspěvků, které celkově tvoří finální výzkumný vzorek.

S tímto celkem pracuji pouze v první části analytické kapitoly a to při tematické analýze. Co se týče analýzy stylistické, rozhodla jsem se vzorek omezit na 9 reportáží, které rozeberu skrze stanovená naratologická kritéria. K tomu, abych lépe ilustrovala podobu archiválií a vizualizovala si data, budu příhodně přikládat obrázky pramenů a tabulky.

TEMATICKÁ ANALÝZA

Název:	KLÍČOVÁ TÉMATA	Politika	Mezinárodní vztahy	Kultura	Hospodářství
RP1	- citát Stalina	Ano: smlouva o vzájemné spolupráci	Ano: sovětsko- polské přátelství, idealistické		
RP2		Ano: varšavská konference	Ano: hluboké přátelství		
RP3	-pokračování	Ano	Ano: kolegialita		
RP4		Ano: den před podpisáním VS	Ano:		
RP5	- VS	Ano: reportáž z místa			
RP6	- znovobudování			Ano: památky	Ano: přestavba, "varšavské tempo"
RP7				Ano: svátek knihy	

Tabulka č.2: tematická analýza

V rámci tematické analýzy se zaměřím na to, jaká témata z výzkumného vzorku vyplývají a jaká témata měla Šťovíčková za úkol jako zahraniční reportérka pokrýt. Jaké příspěvky za svůj dvouletý pobyt v Polsku a krátkou návštěvu Albánie psala. K tomu, abych její cestu dokázala úspěšně zmapovat, jsem si vytvořila vlastní kódovací schéma a kategorizaci v podobě excelovské tabulky, která je součástí přílohy této práce. Veškerá získaná data v tabulce pochází z písemných pramenů poskytnutých rozhlasovým archivem.

Předmětem tematické analýzy jsou v tomto případě klíčová témata. V obsahových analýzách jsou často využívána klíčová slova, já jsem se však při důkladném procházení vzorku rozhodla pro tematické okruhy a uzpůsobila jsem si tak kategorizaci pro vlastní účely. Při analýze mě tedy zajímají tato témata a jejich výsledná četnost: **politika, mezinárodní vztahy, kultura, hospodářství a důležitá města**. Skrze tyto tematické clustery účelově zjednodušuji charakteristiku jednotlivých příspěvků. Politika obsahuje příspěvky typu *Varšavská smlouva* nebo *10. výročí smlouvy mezi SSSR a Polskem*. Mezinárodní vztahy řeší spíše reportáže ohledně delegací či česko-polského přátelství. Jde o texty jako *Týden československo-polského přátelství* či *Vzájemná návštěva státních delegací Polska a NDR*. Příspěvky se zároveň mohou tematicky překrývat. Například politické téma může souviset s mezinárodními vztahy či hospodářstvím a může se odehrávat ve Varšavě. V kultuře vyhledává památky a festivaly, jsou to příspěvky jako *Druhý*

festival polské hudby či *Karneval ve Varšavě*. Hospodářské stránce věci se věnuje v reportážích jako *Zona Industriale – textilní průmysl v Albánii* nebo *Nová hut' u Krakova*. Kategorie důležitá města se odlišuje v tom, že mapuje její pobyt a cestu a slouží jako orientační bod. Často se pohybuje ve Varšavě, cestuje však i do jiných částí Polska a co se týče Albánie, navštěvuje kromě Tiryany i další lokace jako je třeba Durres a jiné.

Pokusím se tedy vysvětlit stavbu tabulky a volbu kategorizace. Název každé z reportáží je zapsaný pod kódem v podobě zkratky, která se skládá z písmene **R** jako reportáž spolu s počátečním písmenem země, ze které příspěvek pochází nebo složky, ve které bylo původně umístěno. K tomu je vždy udáno číslo reportáže. Výsledek vypadá například jako **RP1**, **RPP2** nebo **RA3**. **RP1** je kód pro reportáž Polsko a číslo 1 z daného výzkumného vzorku. **RPP2** je pak reportáž publicistické příspěvky číslo 3. Obdobně je to **RA3** jako reportáž Albánie číslo 3.

RPP1	pozitivní	ano	Ano: usa-čina		
RPP2			ano		
RPP3		ano			
RPP4	balonky	ano		ano	
RPP5			Ano: ss-francie		
RPP6	odzbrojování	ano			ano

Tabulka č.3: příklad 1

Tabulka taktéž disponuje dvěma soupiskami, na které jednotlivé kódy odkazují a ve kterých lze najít o specifické publikaci detailní informace, jako je kupříkladu typ písemnosti, datum, počet listů nebo archivní složka, ze které dokument pochází. Soupiska 1 odkazuje k tabulce **POLSKO 55-57** a soupiska 2 k tabulce **ALBÁNIE 56**. Pomáhají tak k lepší orientaci v podrobnostech. Druhý sloupec obsahuje klíčová témata a zároveň však obsahuje prostor pro moje poznámky, které mi slouží ke zpětnému připomenutí textu.

RA3	příběh			ano	ano	
RA4	příběh			ano		Ano: sever, Skadar
RA5	příběh o prvním úderníkovi			ano		
RA6	cesta světla, elektřina				ano	
RA7	léto, tour de Albánie					ano: východ od Tiryany, Karča, západ Vlora
RA8	Prodaná nevěsta			ano: inscenace		Ano: Tiryana

Tabulka č.4: příklad 2

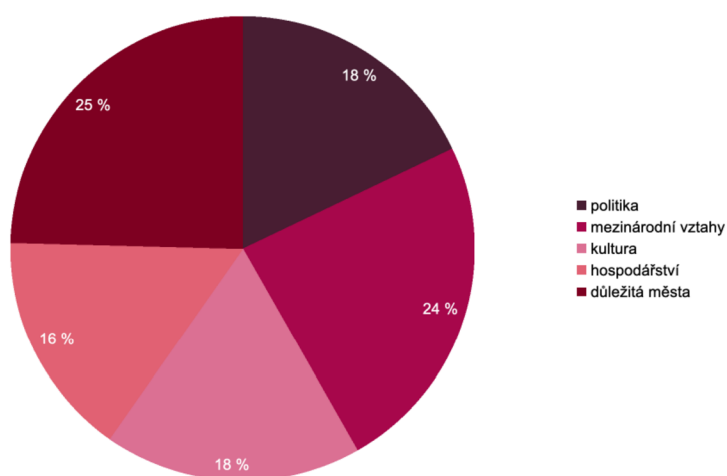
Následujících pět sloupců **B-G** pak spadá pod zmíněná klíčová témata. Pokud příspěvek po přečtení spadá do některé ze zvolených kategorií, bude v buňce zapsané *Ano*. V některých případech je tam i poznámka pro pozdější využití u stylistické analýzy. V případě důležitých měst pak píše pokaždé konkrétní město pro lepší orientaci v její cestě. Zároveň se nevyklučuje splnění více kategorií zároveň, protože mohou vzájemně korespondovat.

Při zadávání dat do tabulky jsem postupovala následujícím způsobem. Nejprve jsem si vymezila velikost vzorku a mohla jsem si tak vytvořit přibližnou tabulku. Po několika prvních přečtení dokumentů jsem vysledovala řadu stále se opakujících tematických okruhů, rozhodla jsem se z nich vytvořit finální clustery a ty jsem zadala do hlavy tabulky. Tímto způsobem jsem vytvořila kostru, na které jsem mohla stavět. Při dalším čtení jsem si pak vytvářela krátké anotace jednotlivých příspěvků na jejichž základě jsem pak mohla do tabulky doplňovat to, o čem byly a do jaké kategorie spadají. Postupně jsem tedy prošla všechny vzorky a podle stanovených pravidel je zařadila do tabulky. Každý sloupec je zakončen celkovým počtem záznamů v dané kategorii. Na základě tohoto údaje byly vytvořeny grafy procentuálního zastoupení.

RPP18			ano: fr, vb			
RPP19			ano: fr			ano: pohonné hmoty
RPP20			ano: če, kldr			ano: brigáda
počet		24	32	24	21	33

Tabulka č.5: (RPP)

Jak můžeme vyčíst z tabulky *Polsko 55-57*, u politiky to je to 24 příspěvků, mezinárodními vztahy se zabývá 32 textů, kultura zabírá 24 reportáží, hospodářství 21 a důležitá města nakonec disponují 33 příspěvky. Na první pohled to může působit vyrovnaným dojmem. Všechny texty navíc disponovaly takovými tématy, že žádný nezůstal bez zařazení. U druhé tabulky *Albánie 56* je to o poznání méně, jelikož z tohoto období nepochází mnoho příspěvků. U politiky je to pouze jeden příspěvek, u mezinárodních vztahů dva, oproti tomu kulturních příspěvků je osm a hospodářských sedm. Nejvíce příspěvků lze spojit s kategorií důležitá města, kterých je dvanáct. Ta ale slouží převážně k lepší orientaci pohybu Šťovičkové v prostoru. K vizualizaci tematických clusterů mi slouží koláčové grafy.

Obrázek 1: Graf č.1 - Polsko 55-57

1955

Na jaře roku 1955 Věra Šťovíčková přijíždí jako zahraniční reportérka do Polska a bydlí tam sama v poměrně nuzných podmínkách. Je důležité si uvědomit, že na tehdejší dobu žila velmi nezávislý život mladé neprovdané dívky, což nebylo vůbec obvyklé. I to přispělo k tomu, že byla na tuto nelukrativní cestu vybrána zrovna ona. Sice nikdy předtím neopustila Československo, její velké nadání pro jazyky se však mohlo v zahraniční konečně uplatnit. Ona sama v dokumentu *Ještě jsem tady* na tuto dobu vzpomíná takto: „...když nám Poláci nabídli barterovou výměnu, znamenalo to, že na mé místo pošlou muže a my pošleme na jeho místo redaktora. Můj šéf tak neomylně sáhl po mě. Myslím, že taky chtěl mít pokoj v redakci. Tak jsem se dostala do Polska.”⁶⁴ Ze zahraniční redakce, kde předtím pracovala a učila se od osobností jako byl Ludvík Aškenazy, odjela přímo do zahraničí, kde si vyměnila pozici s polským kolegou. Vzpomíná, že šlo o takovou barterovou výměnu, protože ani Poláci, ani Československý rozhlas na to neměli peníze. Místo bylo vhodné pro nějakého dorostence, který toužil objevovat svět. Pracovní zázemí měla v redakci pro mládež. Žila tam ve skromných poměrech z nízkého platu svého polského kolegy a působila jako první zpravodaj ve Varšavě.

„Ale nálada byla výborná, protože ten pocit, že jsem vypuštěná, ten stál tehdy za všechno.”⁶⁵ Tyhle pocity mohly korespondovat s prozřením, ke kterému v její generaci docházelo v 50. letech, kdy se slíbené komunistické ideje proměnily v politické procesy, což pro spoustu lidí znamenalo konec velkého snu. „To skutečné probrání o kterém říkám, že mě postihlo v Polsku, to bylo vyvrcholení, ale začátek byla samozřejmě 50. léta, protože když si vzpomenete na to, co jsem vám říkala o židovském pejsku, tak si umíte představit, jak jsem se cítila, když jsem četla v novinách tu zprávu, že byl obviněn sionista Slánský, sionista ten či onen - já jsem pochopila, že je to tažení proti židům, a bylo mě strašně úzko. Bále jsem se, ale ne o sebe, ale prostě jsem měla strach, v čem žiju. Byla to osobní lidská pohroma.”⁶⁶

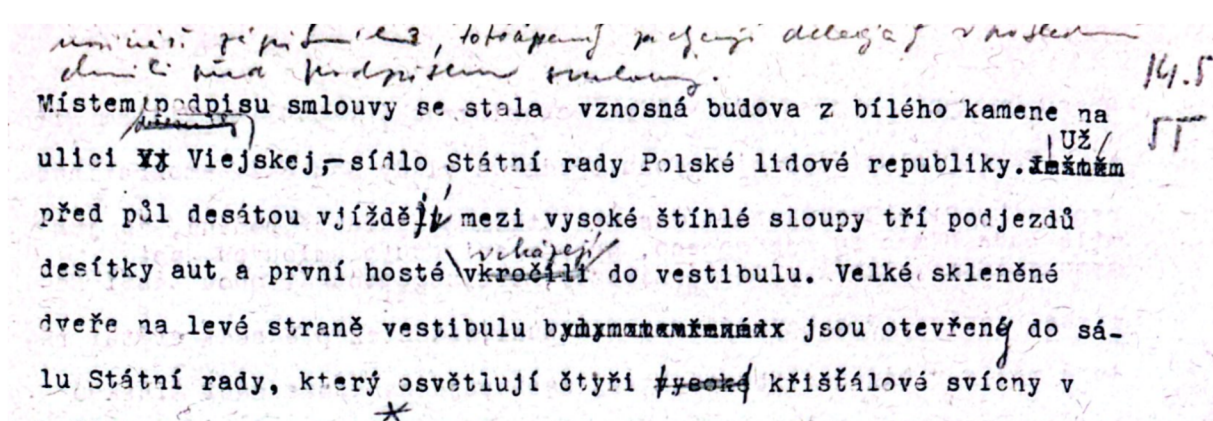
I její odjezd doprovázely okolnosti politického dění roku 1955. Když jí bylo oznámeno, že odjede do Varšavy, bylo to zároveň s příslibem toho, že se tam bude něco odehrávat něco důležitého, i když se jí nedostalo vysvětlení, o co konkrétně půjde. Zpětně víme, že se v té době

⁶⁴BRDEČKOVÁ, Tereza. www.ceskatelevize.cz : *Ještě jsem tady*. [online]. 2007-07-09

⁶⁵BOHÁČOVÁ, Alžběta. Věra Šťovíčková-Heroldová africká zpravodajka. Praha, 2018. 66 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky.

⁶⁶BRDEČKOVÁ, Tereza. www.ceskatelevize.cz : *Ještě jsem tady*. [online]. 2007-07-09

schylovalo k podepsání Varšavské smlouvy⁶⁷. Šťovíčková přijíždí příhodně do hotelu Varšava koncem dubna, kde bylo centrum tohoto nejasného dění. Přirozeně se snažila přijít na to, co se vlastně děje. Nakonec se dokázala dostat k propustce do sálu, kde se všichni novináři shromáždili a ona se tak stala svědkem založení Varšavské smlouvy. V této konferenční síni vyslechli úvodní projev o události obrovského významu, která změní svět, ale před opravdovým jednáním byli posláni pryč. Novináři tak referovali i skrze takové detaily, jako byl počet vlajek účastnických států. „Ve zprávě pro pražský rozhlas jsem se o jeden prapor sekla, ale nikdo si toho nevšiml.“⁶⁸

Obrázek 2: Varšavská smlouva

Vrátíme se zpátky k výsledkům tabulky. Její vzpomínky jsou podloženy příspěvky, které v té době k podpisu Varšavské smlouvy napsala. Koncem měsíce dubna píše první text, který indikuje její příjezd. Jde o *10. výročí smlouvy mezi SSSR a Polskem*, ve které rozebírá smlouvu o vzájemné spolupráci a sovětsko-polském přátelství. Květen tráví ve Varšavě a přirozeně se soustředí na podepsání Varšavské smlouvy a okolnosti, které jsou s ní spojené. Součástí vzorku jsou konkrétně čtyři reportáže a to *První zasedání Varšavské konference*, *Pokračování Varšavské konference*, *Den před Podepsáním Varšavské smlouvy* a *Varšavská smlouva*, přičemž si jsou tematicky podobné. Navíc všechny patří do kategorií politika a mezinárodní vztahy. Dění ve Varšavě dále sleduje, věnuje se však i kultuře, vyhledává památky, festivaly jako je svátek knihy či zajímavou architekturu, přičemž se věnuje i hospodářské stránce věci.

Se začátkem léta se vydává z Varšavy ven. V červnu zamířila do Gdyně, přímořského města ležícího na severu Polska, kde psala o zkušební plavbě mladých polských námořníků. I když občas

⁶⁷Varšavská smlouva byl vojenský pakt evropských zemí, existoval v letech 1955–1991. Vznikl na základě Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci. Smlouva byla podepsána 14. května 1955 Albánií, Bulharskem, Československem, Maďarskem, Německou demokratickou republikou (NDR), Polskem, Rumunskem a SSSR ve Varšavě. Formálně byl pakt reakcí na vstup Spolkové republiky Německo (SRN) do Severoatlantické aliance (NATO).

⁶⁸HEROLDOVÁ-ŠTOVÍČKOVÁ, Věra. Po světě s mikrofonem. Praha: Radioservis, 2009., str. 40

referovala o událostech ve Varšavě, v této oblasti setrvala, a oproti květnu, který se věnoval politickým tématům se zaměřila spíše na kulturu a mezinárodní vztahy. Zároveň se pohybuje v dalších nových městech. Píše o Festivalu polské hudby, o Dnech moře nebo o tom, jak si Čechoslováci užívají dovolenou v Polsku. Věnovala se trojměstí Gdaňsk, Sopot a Gdyně, která leží u moře, ale i třeba tématům jako je nově postavená huť u Krakova. V červenci se pak vydává kromě zmíněných měst i do Poznaně, která se další rok stane dějištěm násilně potlačených nepokojů. Cestuje sem za účelem návštěvy 24. mezinárodního poznaňského veletrhu. Referuje zde jak o veletrhu samotném, tak i o československém pavilonu, který zde byl umístěn.

Zajímavou přehlídkou hospodářských úspěchů mnoha zemí, technického rozvoje a pokroku je 24. mezinárodní veletrh, který byl nedávno zahájen v polském městě Poznani. Ale přes to, že každá země přišla s tím nejzajímavějším, není nadsázkou, řekneme-li, že zaslouženě budí největší pozornost expozice hostitelů, pavilony polské. Pavilon lodní, s těžkými železnými kotvami, záchrannými čluny a modely polských lodí, pavilon průmyslu lehkého s fantastickou kyticí barevných hedvábů, výsících od stropu, a především

Obrázek 3: 24. mezinárodní poznaňský veletrh

Dále se pohybuje opět ve Varšavě či Gdyni a zaměřuje se na mezinárodní vztahy a kulturu. V srpnu pak není oproti ostatním měsícům příliš aktivní. Zbytek vzorku z roku 1955 je pak poměrně rovnoměrně tematicky rozložený, jen politická témata víceméně stagnují. Takhle tedy přibližně vypadá tematické zpracování první části vzorku, přičemž jde konkrétně o kódy **RP1 - RP49**. Tabulka sama o sobě nabízí podrobnější vhled do problematiky.

Samozřejmě jí také chvíli trvalo, než se zabydlela v polské ekonomické realitě, ale déle jí trvalo zvyknout si na realitu politickou. Zjistila, že se v Polsku láska k SSSR nenosí stejně tak jako v Československu, jelikož se Poláci netopili v iluzích o “přátelství se SSSR na věčné časy.” Byl to důsledek jiného průběhu druhé světové války i událostí, které následovaly s příchodem komunistického režimu, jako byla agrární reforma, zahájená v roce 1945, tak krachem končící násilná kolektivizace zemědělství zahájená roku 1949. „Poláci měli historické zkušenosti a mohli argumentovat věcněji, než jsem já dokázala hájit naše zbytky víry v socialismus.”⁶⁹

⁶⁹HEROLDOVÁ-ŠTOVÍČKOVÁ, Věra. Po světě s mikrofonem. Praha: Radioservis, 2009.

1956

K lepšímu pochopení životních podmínek je důležité vytyčit si klíčové historicko-politické události, které hýbaly dějinami této země. Jak již bylo zmíněno, v roce 1955 se Polská lidová republika stala zakládajícím členem Varšavské smlouvy. O rok později propukla na konci června stávka ve Stalinových závodech v Poznani a došlo k tzv. Poznaňskému povstání, které bylo násilně potlačeno a zahynulo zde několik desítek lidí. Po těchto událostech došlo sice k zastavení veřejných opozičních vystoupení, nespokojenost veřejnosti se však nezměnila. Situaci se snažilo řešit vedení polské komunistické strany, a toto úsilí mělo v roce 1956 za následek jmenování Władysława Gomułky jako prvního tajemníka strany. Ten i přes prvotní spory se sovětskými protějšky dosáhl zahájení různých reforem, které jsou označovány jako Gomulkovo tání. Právě o již zmíněné Poznani referovala Šťovíčková v minulém roce. V roce 1956 však o nich v příspěvcích nehovoří a žádný z jejích textů neobsahuje zmínku o nepokojích, které byly násilně potlačeny.⁷⁰

Je možné, že příspěvky Šťovíčkové v sobě na první pohled a přečtení nejeví přílišné známky reflexe historických událostí, je však třeba brát v potaz, že se redakce v 50. letech podrobila sovětskému vzoru, což v sobě zahrnovalo samozřejmě vysílání zpráv, reportáží či rozhovorů.⁷¹ I příspěvky Šťovíčkové z Polska podléhaly stejnému cenzurnímu postupu, jako materiály, které vznikaly v Praze, v redakci Mezinárodního vysílání. Ona sama v jednom z poskytnutých rozhovorů hovoří o tom, jak natočené materiály bylo nutné nejprve přepsat, aby mohly být před zveřejněním zkontrolovány cenzorem. „Každý vyhotovený text se vkládal do desek, říkalo se jim po ruském vzoru papky. Každá zpráva dostala razítko REVIDOVAL, REDIGOVAL a odpovědné osoby se musely vedle příslušného razítka po přečtení a schválení podepsat. Pak byly desky dopraveny pracovníkům Hlavní správy tiskového dohledu ke kontrole. Když konečně papky doputovaly do hlasatelny, tak to bylo včera.”⁷² I díky lidem, kteří měli z nějakého důvodu povolení cestovat do ciziny, se do Československa mohly dostat zprávy ze zahraničí, i když se nedostaly do éteru.

Díky jejím osobním vzpomínkám můžeme lépe pochopit postupy cenzorů v socialistickém Československu a jakým způsobem ovlivňovaly jednotlivé reportéry, nevyjímaje ty zahraniční. Jedna věc tedy byla to, co daný reportér skutečně viděl, zažil a ve své původní reportáži popsal a věc druhá to, jakým způsobem to daný cenzor upravil a nechal vydat. I s tímto vědomím si

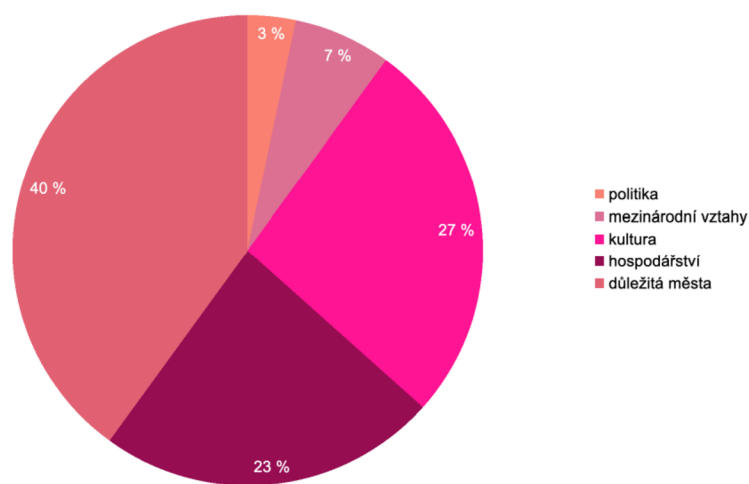
⁷⁰ŘEZNÍK, Miloš. *Dějiny Polska v datech*. Praha: Libri, 2010. 500 s. ISBN 978-80-7277-408-1.

⁷¹KOTALOVÁ, Zdenka. *Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v 60. letech*. Praha : Univerzita Karlova, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií, 2012.

⁷²Tamtéž.

Šťovíčková ve svých reportážích snažila uchovat své dojmy a postřehy skrze osobitý styl, ve kterém se zaměřuje se na detail a obrazotvornost. Více se tomu věnuji dále ve stylistické analýze.

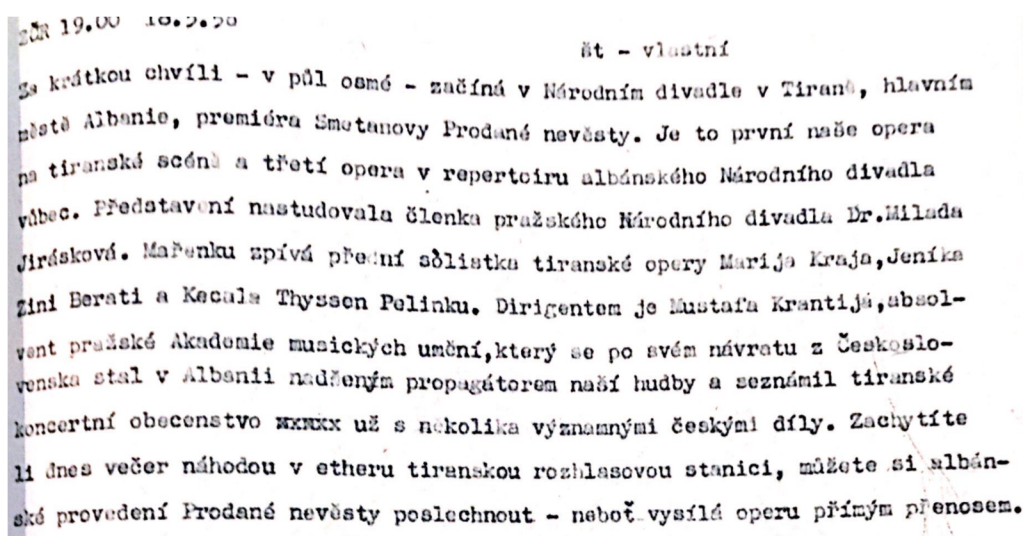
Přesunu se tedy opět k výsledkům samotné tematické analýzy vizualizované skrz tabulku. K tomu, aby konvolut tvořilo dostatek textů z roku 1956, jsem sloučila dvě složky z archivu - *Polsko 1955-1957* a *Publicistické příspěvky 1955 -1956*, jak už jsem avizovala, jelikož první složka z nějakého důvodu neobsahuje příspěvky z roku 1956. Původní organizace pramenů není vždy úplně přesná. Tyto vybrané příspěvky jsou označeny kódem **RPP1-20**. Co se samotné analýzy týče, opouštíme trochu oproti konci minulého roku kulturní témata reportáží a přesouváme se opět více do oblasti politiky a mezinárodních vztahů, ke kterým se Šťovíčková v rámci zahraniční redakce přirozeně dostává. Procentuálně se nejvíce pohybuje v tématech zahrnující právě mezinárodní vztahy, přičemž stále mapuje události v důležitých polských městech jako je Varšava, Krakow nebo třeba Gorkyj. V lednu a únoru vyhází její reportáže o *Americko-čínských jednáních*, příspěvek k *návštěvě maršála Ču Te v ČSR* či *Splnění státního plánu rozvoje v SSSR za rok 1955*. Tyto příspěvky spadají právě do dvou nejfrekventovanějších kategorií. Objevuje se i kombinace kulturního tématu s politickým, a to v únorovém textu *Vzdušné pirátství balonkářů*. Když se přesuneme k teplejším měsícům, ke kultuře se dostáváme ve dvou příspěvcích, a to *Město Krakow - Rozhlas pro ženy* a *Cesta československých turistů po řece Volze*, psaný pro *Zápisník zahraničních dopisovatelů*. Zbytek vybraných textů z období květen-srpen se opět stáčí směrem k tématům mezinárodních vztahů a politiky. Řeší jak *Nedořešenou otázku odzbrojování*, tak *Co znamená Euroatom pro Francii* či *Napjatý vztah Islandu a USA*. Zbytek reportáží pochází z podzimu 1956. Zde zcela chybí kulturní témata, objevují se však příspěvky týkající se hospodářství jako jsou *Hutě Glavspectal v městě Gorkij* či *Nedostatek pohonných hmot ve Francii*. Kromě toho se příspěvky zaobírají

Obrázek 4: Graf č. 2 - Albánie 56

politicky orientovanými událostmi daného roku. Příkladem tohoto jsou texty jako *Potlačení maďarského povstání* nebo *Alžírská válka*, ale i *Francouzský postoj k suezské krizi*.

Při bližším sledování je možné si všimnout absenci dokumentů z Polska z jarních měsíců. Tohle prázdné místo totiž zaplňují její texty týkající se Albánie. Přesunu se tedy k tematické analýze krátkého albánského období, jehož konvolut se skládá z dvaceti tří reportáží, což jsou všechny dostupné příspěvky a tak tato část vzorku není nijak krácená pro potřeby výzkumu. Jedná se o několik měsíců, konkrétně jde o duben, který má nad ostatními jasnou převahu, o květen, ze kterého jsou dostupné dva texty a srpen a říjen, kde má každý jen jeden příspěvek. U pěti textů však není zřejmé ve kterém měsíci vznikly, protože v soupisce souboru chybí konkrétní datum a je zde pouze přiřazený otazník. Předpokládám však, že vznikly ve stejném období jako ostatní. Při analýze vzorku lze pozorovat, že nejčastějšími tematickými kategoriemi je pokrytí informací o důležitých městech. Podobnou měrou se zabývá jak kulturou, tak hospodářstvím. V několika případech referuje o Tiraně nebo jejím okolí, kromě toho zmiňuje třeba Skadar nebo Durres. Kulturní příspěvky v sobě často obsahují příběhy řadových občanů, skrze které se snaží nastínit konkrétní událost či dojmy z navštíveného místa. Jde například o příspěvek *Aishe Ndoja, Albánka ze severu* či *příběh Ndreka Nakuého, Hrdiny práce a žáka čtvrté třídy obecné* a podobně. Kromě toho se věnuje třeba divadelním inscenacím či původu albánské partyzánské písně. Hospodářská témata pak sledují textilní průmysl či albánské přístavy. V nejmenším zastoupení jsou témata politická, do kterých spadá pouze jeden příspěvek, přičemž jeho hlavní fokus není zcela přímo politický a mezinárodní vztahy s příspěvkem dvěma.

ČSR 19.00 10.2.70
št - vlastní
Se krátkou chvilí - v půl osmé - začíná v Národním divadle v Tiraně, hlavním městě Albanie, premiéra Smetanovy Prodané nevěsty. Je to první naše opera na tiranské scéně a třetí opera v repertoáru albánského Národního divadla vůbec. Představení nastudovala členka pražského Národního divadla Dr. Milada Jirásková. Mařenku zpívá přední sólistka tiranské opery Marija Kraja, Jeníka Zini Berati a Kecalje Thyssen Polinku. Dirigentem je Mustafa Krantijsa, absolvent pražské Akademie musických umění, který se po svém návratu z Československa stal v Albanii nadšeným propagátorem naší hudby a seznámil tiranské koncertní obecenstvo už s několika významnými českými díly. Zachytili dnes večer náhodou v etheru tiranskou rozhlasovou stanici, můžete si albánské provedení Prodané nevěsty poslechnout - neboť vysílá operu přímým přenosem.

Obrázek č. 5: Premiéra *Prodané nevěsty* v Tiraně

Lze s velkou pravděpodobností odvodit, že se Šťovíčková při své první zahraniční cestě vracela do Československa. Stejně tak to dělala při svém asi desetiletém pobytu v Africe, kdy se při

občasných pauzách vracela zpět domů. Z dokumentů však nelze dohledat, s jakou frekvencí se vracela, ani kdy mělo k jejím návštěvám docházet.

1957

Celkově jako reportérka strávila v zahraničí necelé dva roky. Tato část vzorku je ale oproti ostatním o poznání kratší. Z původní archivní složky *Polsko 55-57* jsem získala a následně využila pouze její příspěvky za měsíc leden, navzdory tomu, že se složka prezentuje jako soubor dokumentů z celých dvou let. Z toho je možné usuzovat, že její pobyt skončil dříve než doopravdy měl. Když přihlédneme opět k jejímu memoáru a televizním dokumentu, vyplývá z toho, že práce v Polsku skončila v roce 1957 trochu nečekaně. „*Po dvou letech přijel do Varšavy vyšší činitel Československého rozhlasu, a když zjistil, za jakých finančních podmínek ve Varšavě žiji, Praha smlouvu o výměně zpravodajů vypověděla. Doma jsem pak snaživě vyvracela falešné představy o Polácích.*”

Přesuňme se tedy k samotné tematické analýze příspěvků. Jde o devět textů pod kódy **RP41-49**, které vznikly všechny v měsíci lednu. Už na první pohled je zřejmé, že početně vítězí politická témata, která se většinou odehrávají ve Varšavě. Šťovíčková začíná reportáží *Polsko se připravuje na volby* a od toho se přirozeně odvíjí i reportáže, které na to navazují. Nesoustředí se však jen na vážná témata, která se tykají nadcházejících voleb. Zajímá se také o *Oslavy 12. výročí osvobození ve Varšavě*, kde kombinuje jak politické, tak hospodářské téma.

Dále se ale vrací se sérii příspěvků o volbách. Jde konkrétně o *Volby v Polsku se blíží*, kde popisuje situaci a atmosféru ve Varšavě, ale i téma mezinárodních vztahů, a potom se dostává k začátku voleb v Polsku. Na to navazuje reportáží o samotném průběhu voleb a tím, jaké bylo jejich zakončení. Tato série textů je uzavřená úvahou nad samotnými výsledky Polských voleb. Jedinou tematickou výjimkou zůstává kulturně založená reportáž *K uvedení Brechtova Švejka ve varšavském divadle*, přičemž jde taky o poslední příspěvek této části vzorku. Když si odmyslíme tuto divadelní adaptaci oblíbeného českého románu, z ostatních reportáží lze vyčíst, že se po zbytek své návštěvy už tolik volně po Polsku nepohybovala, ale takticky zůstávala ve Varšavě, kde v té době docházelo ke klíčovým politicko-historickým událostem.

Je na místě si připomenout, že členové mládežnické redakce, která se stala pro Šťovíčkovou polským zázemím, ji přijali vřele a s humorem a ona tak mohla v redakci prožít víceméně příjemné dva roky života. Tato redakce jí kromě zázemí dala ale i příležitosti k prožření a pochopení toho, jak vlastně satelity sovětského svazu fungují, a co se doopravdy děje v kontrastu s tím, jak média situaci zobrazují. Neformální přijetí pramenilo z toho, že její noví kolegové měli, stejně tak jako

ona, hluboko do kapsy ale i smysl pro legraci. Důležité však je, že ji s sebou brali reportážním vozem do míst vzdálených, kam se sama nemohla dostat. Svezla se s nimi právě i na Pomořansko. Po prvotním okouzlení začala vnímat problémy, za kterými sem přijeli. Ve svých memoárech dokonce vzpomíná na to, že reportáž, kterou odtud poslala se nikdy neodvysílala a vyšla prý jenom nejtajnější části monitoru.⁷³ „*Stačili mě poučit o osudu zajatých polských důstojníků nebo o masových stávkách včetně stávky poznaňské, kde se střílelo do dělníků. Návrat politických vězňů ze sovětské Vorkuty jsem už zažila na vlastní oči... Viděla jsem i polské komunisty, kteří v sovětském koncentráku strávili léta. Takový zážitek s člověkem, který měl až dosud moudrost vyčtenou z převážně knížek, něco udělá.*”⁷⁴

Poslední souvětí příhodně vystihuje její pocity a vnitřní pochody. Z mladé ženy, která na začátku 50. let uvěřila, stejně tak jako spousta lidí její generace přitažlivým komunistickým ideálům, se během dvou let postupně při zahraničním pobytu stal člověk, který si dobře uvědomuje vážnost situace, ve které žije. Jak praví Šťovičková, vidět věci na vlastní oči člověka změní, a ona za dva roky musela být svědkyní událostí, které silně otřásl zbytkem víry, která jí v padesátých letech ještě zbývala. Otázkou však zůstává, jaká Věra Šťovičková se vlastně vrátila do Československa.

⁷³Vorkuta je ruské město za polárním kruhem. Ve 30. až 50. letech se zde nacházel Tábor Vorkuta, což byl největší gulag evropské části Ruska.

⁷⁴HEROLDOVÁ-ŠŤOVIČKOVÁ, Věra. Po světě s mikrofonem. Praha: Radioservis, 2009., str. 44

STYLISTICKÁ ANALÝZA

V předchozí kapitole jsem se zabývala tematickou analýzou ve snaze vysledovat témata, která musela Šťovíčková reportérsky pokrýt. V této nadcházející analytické části se naopak pokusím poodhalit typickou stylistickou strukturu jejích reportáží, a vyvodit tak způsob, jakým zpracovávala získané informace a předávala je tuzemským posluchačům.

Kladu si za cíl rozklíčovat stylistické prvky, které Šťovíčková ve svých reportážích využívá. Mým primárním cílem je rekonstruovat její metodu psaní a jazykovou strukturu. Jedná se o analýzu, při které si budu všimnout prvků, jako jsou slovní obraty, metafory či intertextové odkazy. V jakém stylu jsou napsané a co z toho tedy vyplývá.

K tomu, abych dokázala opět sestavit vhodnou kategorizaci pro sesbíraná data, jsem potřebovala najít oporu v odborné literatuře zabývající se pojmy z mediální komunikace, narativem a stylistickou podobou reportáží. Šlo o knihy jako *Stylistika pro žurnalisty*⁷⁵ od Evy Minářové, *Slovník mediální komunikace*⁷⁶ od Ireny Reifové nebo *Současná stylistika*⁷⁷ od Marie Čechové a kolektivu. Kromě toho jsem využila i diplomové práce, které se týkají psaní reportáží.⁷⁸

V knize *Stylistika pro žurnalisty* využívám kapitolu o jazykové stylizaci textu, kde autorka hovoří o tom, jak slovní zásoba českého jazyka zahrnuje velké množství prostředků emocionálních a expresivních. Expresivita pak slouží k oživení projevu a poutání pozornosti. To je také jedna z věcí, kterým se v textech Šťovíčkové věnuji a snažím se ji vypořádat. Užití výrazů, které slouží k vyjádření citů a určitých osobních postojů autora přispívá ke kvalitě textu, který je pak přítomností expresiv obzvláště. ⁷⁹ Žurnalistický styl lze podle Minářové charakterizovat jako objektivní styl, který je zároveň výrazně dynamický. Odpovídá dané době, se kterou se mění a je jejím odrazem.⁸⁰ Výrazové prostředky dále odrážejí společenskou i politickou situaci země, přičemž styl předchozí doby, může získat s novými podmínkami i jinou podobu. Co se týče stylistických znaků charakteristických pro zpravodajství, objevuje se snaha o konkrétnost a přímost ve sdělení a nasycení fakty. Dále je to snaha o aktualizaci vyjádření, které upoutává novost tématu a jeho

⁷⁵ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Vyd. 1. *Žurnalistika a komunikace*. Praha: Grada, 2011.

⁷⁶ REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004.

⁷⁷ ČECHOVÁ, Marie; KRČMOVÁ, Marie a MINÁŘOVÁ, Eva. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008.

⁷⁸ TIPANOVÁ, Klára. *Jazyk a styl publicistických textů v regionální publicistice zaměřených na kulturní problematiku*. Bakalářská práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2022.
TÁBORSKÁ, Valerie. *Rozhlasová publicistická reportáž na téma „Reportáž z druhé strany“*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, 2015.

⁷⁹ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika češtiny*. Brno: Masarykova univerzita, 2009.

⁸⁰ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Vyd. 1. *Žurnalistika a komunikace*. Praha: Grada, 2011. 170 s.

atraktivitu. Při vytváření rozhlasové reportáže je důležitá důkladná rešerše a zajímavé zpracování vybraného tématu. Nemusí být zcela objektivní, ale musí přinášet správné informace.⁸¹

Základním prvkem pro vznik reportáže je autentické svědectví autora. Autenticita příspěvku znamená, že by měl text obsahovat svědectví konkrétních osob a k tomu osobité stanovisko autora. Neměly by chybět rozhovory s respondenty a ruchy z prostředí dokreslující situaci. V tomto případě však pracuji se psanými reportážemi, a tak se tedy tomuto aspektu nejsem schopná úplně věnovat. Namísto toho se věnuji auditivnosti v tom smyslu, že přemýšlím, nakolik je příspěvek psaný s úmyslem, že bude zpracovaný pro auditivní médium. Na druhou stranu se snažím vysledovat autentizaci vlastních zkušeností Šťovíčkové.

Na základě získaných informací jsem pak vytvořila sadu vlastních parametrů. Celkově jde o osm kategorií týkající se stylistiky, které se mi staly nápomocnými při dekodování prvků ve vybraných reportážích. Výsledný výzkumný vzorek jsem omezila na devět reportáží a analýzu rozdělila stejně jako u tematické analýzy na jednotlivé roky. Každý rok ze zkoumaného období tedy obsahuje analýzu tří reportáží. Do textů jsem si barevně značila slova či věty podle toho, do jakých kategorií spadají. K ilustraci budu využívat konkrétní úryvky, celé příspěvky budou k nahlédnutí v příloze.

<3	stylistické kategorie:	přídavná jména (expresivita)	Citáty / ideologické citáty	Zaměření na detail	humor, komika	lidé / příběhy
Název:						
Den před podepsáním Varšavské smlouvy	květen 1955	- charakteristickým, tlumené, poslední, klidného, spokojeného, rudých, imperialistickým, nejvážnější, mírumilovných, celého, vrcholné, velká, obchodního, universální, signální, slavnostních, společné, silnou	*- průběh konference nám dává jistotu, že se výsledky naší práce neobrátí v sutini - sovětští zedníci, - připravenost lidového Polska tuto hranici uhájit proti každému nepříteli, ukázala sílu a bojovou připravenost polského vojenského námořnictva	- se ozývá klepot psacích strojů, za chvíli začíná rachotit dalnopolis - přicházejí každou chvíli dopisy i telegramy, pozdravy a blahopřání. Od nás z Československa jich přišlo už několik - na 500 km polského pobřeží, od Elblongu až po Štětín - do polsko českého přístavu - za sebou lodí dessantní, které v čase války dopravují vojsko a tanky - Námořní přehlídce ve Štětíně přihlíželo z valů Boleslava Chabrého na 20000 diváků	- s nadsázkou vypráví jak to vypadalo před podepsáním	*- varšavští pracující - Antonin Agaciak, Adenauer a jeho synovec Drang nach Osten
Dny moře v Polsku	.06.1955				- psáno s lehkostí, nevyužívá zde však vtipu	námořníci, dělníci, potápěči - podplukovník Kankowski a čestní hosté, především náměstek předsedy rady ministrů Jendrychowski a sovětský kontradmirál Kučerenko, hrdina SSSR - velitel přehlídky a čestní hosté rozmlouvali s námořníky

Tabulka 6: stylistická analýza

Vytvořila jsem obdobnou excelovskou tabulku jako u tematické analýzy, do které jsem si zaznamenala získaná data. Prvním parametrem jsou **přídavná jména**, kde mě zajímá, jaká konkrétně reportérka používá, a jak často s jednotlivými slovy pracuje. Jaká slovní spojení lze v jejím textu najít. Do jaké míry jsou reportáže obrazné a popisné, a jak se snaží uvést posluchače do děje. U sekce **citace/ideologické citace** hledám věty, ve kterých zajímavě vyjadřuje svůj postoj či se odkazuje na někoho jiného. Nebo v případě, kdy je její text nějakým způsobem ideologicky zabarven či naráží na politické autority. V sekci **zaměření na detail** si všímám, jak díky situačnosti věnuje pozornost specifickým detailům, skrze které vypráví příběh. Jedna z méně frekventovaných sekcí je **humor/komika**, kde hledám známky vtipu či zlehčování situace ve prospěch příspěvku.

⁸¹ MINÁŘOVÁ, Eva. Stylistika pro žurnalisty. Vyd. 1. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada, 2011.

Poměrně důležitou složkou jsou **konkrétní lidé a jejich příběhy**. Zajímám se, jestli reportáž vypráví skrze nějakého člověka či využívá jeho osobní příběh k vytvoření pointy. V kategorii **autentizace vlastních zkušeností** pak zkoumám, jak skrze své osobní zážitky provází potenciálního posluchače příběhem. V **auditivnosti** pak hledám, do jaké míry byla asi reportáž psaná s myšlenkou, že je pro auditivní médium. Přesunu se tedy k samotné stylistické analýze. Stejně jako u tematické si ji rozdělím na jednotlivé roky, takže opět začínám v roce 1955

1955

1) Den před podepsáním Varšavské smlouvy

Jako první analyzovanou reportáž jsem vybrala *Den před podepsáním Varšavské smlouvy*, kterou autorka napsala v květnu tohoto roku. Šťovíčková zde referuje o atmosféře a okolnostech konference, která vrcholí v podepsání Varšavské smlouvy. V tomto případě volí spíše pozitivně laděná slova, kdy se snaží přenést nadšenou konferenční atmosféru z Polska do Česka. K těm patří spojení jako *charakteristický šum, tlumené hlasy, poslední zasedání*, nebo třeba *klidný, spokojený život* či *mirumilovné země*. S posledním spojením stojí v kontrastu *válkychtivým* vládám a *imperialistickým* plánům. V několika případech se pak opakuje *velkého* či *velikého*. Přejdu dále k citátům/ideologickým citátům, kde bych chtěla citovat dvě věty a to: „*Věřím, že konference vrátí hluchým sluch.*” a „*Průběh konference nám dává jistotu, že se výsledky naší práce neobrátí v sutini.*” Jde o věty vyjadřující autentickou víru v sílu a symboliku podpisu Varšavské smlouvy. Může to indikovat způsob, jakým byly vlivem politické situace reportáže laděny. S humorem se zde úplně nesetkáme, jak to vypadalo před podepsáním však reportérka vypráví s nadsázkou. Objevuje se zde několik míst, kde podává svědectví obohacené o malé detaily, skrze které buduje atmosféru „dne před”. Konkrétně jde o věty jako: „*Ozývá se klepot psacích strojů, za chvíli začíná rachotit dálkopis*” nebo „*Přicházejí každou chvíli dopisy i telegramy, pozdravy a blahopřání. Od nás z Československa jich přišlo už několik.*” či „*S těmito slovy, s touto vírou, půjde zítra celá Varšava manifestovat do ulic svou radost.*” Reportáž tak působí více autenticky, tematizuje mediální rozruch a příjemně akcentuje zvukovost média (klepot, rachotit). Šťovíčková zde nevypráví úplně příběh skrze konkrétního člověka, i když zde pár lidí jmenuje, více ale mluví o varšavských pracujících, což se zdá být více příhodné. Když přejdu k použití času, je patrné, že pravidelně střídá prezent s časem minulým. V tabulce jsem si zaznamenávala slovesa, která tuto změnu signifikovala. Začíná v minulém čase, což vyjadřuje spojení *sotva skončila* a mění se se spojením *za chvíli začíná*. Propojuje vzájemně minulé události s přítomnou důležitou událostí. To jí pomáhá při autentizaci

vlastní zkušenosti, skrze kterou k posluchači promlouvá na několika místech. Je to hezky manifestováno ve větách jako „*Tak jako dopisy z Československa, i telegramy a vzkazy vyjadřují jistotu, že varšavská konference je zárukou jejich klidného spokojeného života... Do všech zemí se odtud rozléhá hlas varšavské konference a jeho ozvěna se vrací z celého světa,*” kde autorka určitý zážitek využívá k vyvození dalšího závěru. Nakonec je třeba posoudit potenciální auditivnost tohoto příspěvku. Ten obsahuje více faktů než doprovodného příběhu, ale také osvěžení v podobě malých detailů a nadšených frází, a tak se z potenciálně nudné reportáže ze „dne před” stává pro posluchače poutavou. Šťovíčková se snaží přenést nadšení z Varšavy do Československa a je si dobře vědoma, že tvoří pro rozhlas.

2) Dny moře v Polsku

Jako druhou reportáž budu analyzovat *Dny moře v Polsku*, pocházející z června zkoumaného roku. Co se přídavných jmen týče, opakuje často slovo *velká* či *velké* a využívá také ty, které v sobě nesou jakousi budovatelskou konotaci jako *vrcholné*, *slavnostní*, *společné* či *silné*. Kromě toho ale třeba *obchodní*, *universální* nebo *signální*, která korespondují s tematikou oslav moře, kterých se jako reportérka zúčastnila. U citátů pak není příliš vět, které jsem si to této kategorie zaznamenala, jednu však zmínit chci, a to je: „*Připravenost lidového Polska tuto hranici uhájit proti každému nepříteli ukázala silu a bojovou připravenost polského vojenského námořnictva.*” Neopomene zmínit, jakou má polské námořnictvo pro socialistickou zemi výhodu. Přejdu tedy k zaměření na detail, jelikož v tomto případě si dává více záležet na podrobnostech geografického rázu jako „*Na 500 km polského pobřeží, od Elblongu až po Štětín, slaví dnes svůj svátek námořníci vojenského i obchodního loďstva,*” či „*Námořní přehlídce ve Štětíně přihlíželo z valů Boleslava Chabrého na 20000 diváků.*” Než přímo charakterizuje povahu festivalu, uvede to zajímavým detailem, kterým to podtrhne a zaobalí tak informace v zajímavostech. Příspěvek je psán s lehkostí, nevyužívá zde však přímo vtipných replik nebo humoru. Snaží se přiblížit život námořníků, dělníků či potápěčů. Konkrétních lidí využívá v tomto případě více, než v tom předchozím příkladu a zmiňuje politické hodnostáře: „*Podplukovník Kankowski a čestní hosté, především náměstek předsedy rady ministrů Jendrychowski a sovětský konradmirál Kučerenko, hrdina SSSR...*” Skrze ně vypráví příběh o tom, jak tento velitel přehlídky a čestní hosté rozmlouvali s námořníky. Použití času v tomto příspěvku koresponduje opět osciluje mezi minulým a přítomným časem, ale s tím rozdílem, že tady začíná v přítomném (*slaví dnes*) a pak přejde do minulého (*stály v řadě*). Opět v jednom místě přechází do plurálu a to ve spojení *hájit naše zájmy*, se zřetelným ideologickým podtextem. Autentizace vlastní zkušenosti se pak projevuje na více

místech, jedno z těch patrných lze vyčíst „*Ze stožáru na zád' až na zed' vlály na laně signální vlajky, ve slunci se třpytily hlavně děl...*” Když vidí něco kolem sebe, co stojí za pozornost, zaznamená to a přidá k tomu autentický detail, což může být známkou jejího osobitého reportážního stylu. Na závěr je třeba zmínit, jak v rámci auditivnosti v úvodu jasně nastavuje posluchači téma a strukturu práce a používá trefná slovní spojení, přičemž využívá námořní tematiky a výrazů k přenesení atmosféry.

3) 24. mezinárodní poznaňský veletrh

Třetí a poslední reportáží sledovaného roku 1955 je *24. mezinárodní poznaňský veletrh*, který Šťovičková navštívila v červenci. V tomto příspěvku je oproti dvěma předchozím více expresivní a používá více květnatých přídavných jmen. Příkladem tomu jsou *zvláštní, nebývalé, vzrušující, nejzajímavější, přepychové* nebo *libezná*. Opakuje slova jako *barevný, malovaný* či *skleněný*, která jsou příznačná výrobkům a inovacím, s nimiž se setkává na festivalu. Celkově předává velmi konkrétní obraz svého zážitku. „*Polský pavilon je vzrušujícím důkazem toho, co dokáže deset let vlády udělat ze země, která přece bývala příslovečně agrární.*” Ideologické odkazy se zde objevují. Lze usuzovat, že se to stává v jejich reportážích pravidlem. Místy si zde dovoluje trochu nadsázky. Nešetří detailním popisem tradic poznaňských veletrhů, jeho rozlohy nebo odhadem počtu návštěvníků. V rámci toho se pozastavuje „*nad kyticí barevných hedvábí*” nebo věnuje speciální pozornost technickým strojům: „*200 nejrůznějších strojů je tady, od sedumdesátitunových kolesů až po několikakilové přesné přístroje...*” Dokáže balancovat mezi detaily vytvářející poetiku a těmi faktografickými. Zmiňuje různé hosty z ciziny a delegace z lidově-demokratických zemí, ale i konkrétní polské inženýry (Podgorkiem a Borkowskim) či pracovníci Volho Donu, kterou využívá k vyprávění příběhu pracovitosti. Když na začátku mluví o tradicích, je to v přítomném čase, ale jakmile *byl zahájen* festival, pracuje časem s minulým, opět je ale dynamicky střídá. Když dává prostor detailu, mluví většinou v prezentu. Ve dvou případech se uchyluje k plurálu, a to *naš pavilon* a *na co se pamatujeme*. Celá reportáž je pojata jako jedna velká autentizace její vlastní zkušenosti. Sama prochází pavilony: „*Poznaňský veletrh - projít ho celý zdá se býti zcela nemožné,*” všimá si detailů a popisuje maličkosti. „*Cesta jednotlivými pavilony je tak trochu cestou kolem světa za tím nejlepším,*” nebo třeba „*V našem pavilonu pak každý najde, co hledá, bižuterie si získala srdce žen...*” Celkově je reportáž i přes svou délku tvořena prvky vybízející k auditivnímu zpracování, kdy krátké věty prokládají ty delší v systematické struktuře a návaznosti. Vypráví svou cestu skrze jednotlivé pavilony jako příběh, jasně od sebe odděluje

jednotlivé segmenty reportáže, přičemž se ale nezastavuje a vyvažuje příběhové části s faktografickými.

1956

4) Plavba z Albánie

V tomto roce se zaměřím na reportáže pouze z Albánie. První analyzovanou reportáží roku je *Plavba z Albánie*, kde reportérka popisuje albánský přístav Durres. Co se témat týče, jedná se především o kulturní příspěvky a Šťovíčková zde dostává větší prostor pro stylistické prvky líčení a užívá více přídavných jmen. Když popisuje večerní hladinu, popisuje zároveň i odjezd v jednom. O přírodním okolí se vyjadřuje pomocí metafor a přirovnání jako o „*zčeřeném bělostném kolosu, planoucí šňůře korálů, na vlnách jako tygří hřbet* nebo *jasný, krajkový Adriatik*.” K vhodných citacím ani ideologickým narážkám zde nedochází. Zato zde figuruje zaměření na detail, na kterém si v reportáži staví. Ať už jde o vyplutí lodě: „*...než večerní hladinu zčeřil bělostný kolos s několika palubami a rudou vlajkou na zádi, sovětský parník Krym*,” či chvíli, kdy popisuje pohyblivou techniku: „*Pro vazby tlusté jako pěst parník připoutaly k železným hřebům na nábreží, spouštějí se chapadla jeřábů do skladišť...*” nebo když reflektuje aktuální výhled : „*...nalevo na nás z velké dálky mrkaly majáky řeckých ostrovů*.” Ve většině případů si dává záležet, aby i ty malé detaily nebyly prezentovány nudným způsobem. Příspěvek nevykazuje známky přílišného humoru, obsahuje však vtipné narážky. Pracuje s několika konkrétními lidmi, kteří jsou součástí její posádky a ona je představuje v kontrastu se sebou jako novinářku z povolání. Jde o třeba bulharského agronoma, který zkoumal sklizeň oliv, mlčenlivého rumunského lékaře nebo sovětského inženýra, který stavěl albánskou přehradu. Co se použití času týče, začíná v přítomnosti (*jsme opustili*), ve které se soustředí na odjezd a plavbu do jiné krajiny. Do minulého přechází jen v případě, když hovoří o ostatních členech posádky, nebo se na obzoru objeví něco nového. V textu často zpřítomňuje svou zkušenost. Celý příspěvek je taková autentizace vlastních zkušeností, ať už jde spát „*s vědomím, že zítra ráno bude kolem nás už jen moře*,” nebo když „*více než k Peloponesos obracíme tvář k slunci*.” Tento příspěvek je oproti politickým auditivně přístupnější. Zakládá se to na jejích dojmech a postřehů z cesty na parníku. Dovoluje si větší výpravnost a méně odborné faktografie.

5) Zona Industriale - textilní průmysl v Albánii

Jako druhou reportáž analyzuji *Zona Industriale - textilní průmysl v Albánii*, což je poměrně dlouhý příspěvek o albánských textilních oblastech. Použití přídavných jmen se tady týká většinou popisu oblečení či výrobního procesu. Jde o spojení jako *dlouhý stav*, *hrubá látka*, *skládaná sukně*, *černý závoj* nebo *průmyslová oblast* a *moderní továrna*. Nechybí ale i ideologicky zabarvené výrazy jako *dílo všenárodní* či *veliký zázrak*. Cituje zde slovenského novináře a spisovatele Ladislava Mačka a jeho „*Albánskou reportáž*,” kde mluví textilu a tom jak „*vačšina Albáncov nemají viacej ako jednu košile*.” Šťovičková to používá odrazový můstek pro svou reportáž a na konci to obrací i ve svou důvtipnou pointu. „*Řekněte sami, což tohle není revoluce v zemi, kde většina mužů neměla více než jednu košili?*” Ideologické citáty jsou spíše lehce budovatelsky zaměřené, jako „*Veliké dílo, dílo, jež bylo spravedlivě nazváno všenárodním*” či „*sovětští inženýři museli účelně zaměstnat desítky, stovky rukou*.” Od začátku střídá přítomnost s minulostí, jelikož se snaží kombinovat současné postřehy a historickou stránkou. V jednom případě používá čas budoucí - *bude to vypadat jako*. Vtipkuje o novinářské nadsázce, když mluví o Albánských textilních relikviích, které jsou uloženy v muzeu, nebo když přirovnává délku utkané látky a k potenciálně nachozeným kilometrům. Zaměřuje se detailně na způsoby výroby i historické kořeny procesu. Zmiňuje muzeum hlavního města Tirrany, kde „*může dnes ještě člověk najít nízký, 10 metrů dlouhý stav, na jakém albánské ženy donedávna tkaly...*” či sváteční kroje, „*kteří se dědily z generace na generaci*.” Další detaily věnuje popisu konkrétních lidí, v tomto případě nových dělníků, kteří přišli za prací. Jsou mezi nimi především dělnice Elefteri Sako, v modré skládané dlouhé sukni a čerstvá vdova a tkadlena Olga Vreto. Šťovičková porovnává dobu, ve které do oblasti přišly s tím, jak se jim momentálně daří a jak pilné dělnice se z nich staly. Nepochází zde k velké autentizaci vlastní zkušenosti, jedná se spíše o historicko-kulturní text. Samotnou práci ale otevře tím, jak hledá zmíněnou Mňáčkovu reportáž doma v kufru, aby ji mohla použít k otevření své vlastní. Nakonec je třeba zvážit auditivní potenciál. Zaměřuje se na textilní průmysl, využívá svého smyslu pro detail a zajímavou faktografií uvádí se lehkou nadsázkou. Než přejde k hlavnímu tématu, představí ho více ze široka a pak skrze jednotlivé detaily připraví posluchače na konkrétní událost. Jde více ze široka, napíše takový rámcový oblouk než odhalí jádro věci. Skrze příběhy obyčejných lidí vytváří pointu a posluchač má tak možnost se více zapojit, když slyší o obyčejných lidech.

6) O sedláčkovi Rrushim, kterého voda Vjosity přivedla do družstva Frakull

V poslední vybrané reportáži roku 1956 figuruje příběh, který Šťovičková vyprávěla koncem měsíce dubna. Zároveň je z dosavadního vzorku nejvíce ovlivněn dobovou ideologií, konkrétně masovým náboem hospodářů, rolníků a vesnických drobných chovatelů do

zemědělských družstev. Náборы probíhaly ve všech socialistických zemích po vzoru sovětských kolchozů a byly spojeny s obrovskými lidskými tragédiemi a hospodářskými ztrátami. Nic z toho ovšem v roce 1956 nebylo možné vysílat, ani o tom otevřeně hovořit. Analyzovaná reportáž vypráví zcela v duchu dobové propagandy právě o takovém sedláku Rrusim a jeho cestě do zemědělského družstva. Text otvírá autorka skrze autentickou zkušenost: „*Do kanceláře zemědělského družstva vstoupila malou chvíli poté, co ji opustil sedláček Rrushim, otec deseti dětí a majitel čtyř hektarů půdy.*” Podobně jako na začátku využívá tuto zkušenost i v závěru a text je tak více provázaný. „*Odešel z kanceláře chvíli předtím, než jsem vkročila já. Po jeho odchodu tam zůstala velká radost.*” Jeho radost po jeho odchodu není jen tak. Zanechal po sobě totiž přihlášku do družstva. Reportérka přechází do minulosti a vypráví jeho příběh od začátku a nevynechává všechny jeho strasti s hospodařením, kterým by se byl vyhnul, kdyby vstoupil do družstva. V kontrastu s ním využívá i příběhy dalších lidí, konkrétně družstevníků, kteří se mají lépe než on. Jsou to nakonec ti, kteří ho zachrání před zkázou úrody. „*A družstevníci, když viděli, jaká zkáza se žene na jeho kukuřici, sami odvedli vodu k jejím kořínkům.*” Pro tento příběh je ideologické zabarvení příznačné, jelikož popisuje primárně výhody vstupu jednotlivce do družstva. Je to hezky demonstrováno v prvním odstavci: „*Po jeho odchodu zůstala na dřevěném stole nenatřeném stole přihláška do družstva a ve vzduchu nejdříve překvapení a pak vítězná radost.*” V tomto případě často používá reportérka nadšená slovní spojení, jedná se třeba o *velikou radost*, *věrné družstvo*, *vítěznou radost* či *rozzářenou tvář*. Zbytek se většinou týká zemědělských pojmů jako *nejplodnější půda* nebo třeba *teplé ovčí mléko*. Zakládá si na detailech, ať už mluví o sedláčkovi, historii Albánie nebo jen popisuje vesnici. „*Ani o vláhu by, konec konců, nemuselo být nouze, ne nadarmo je přece Albánie uznána za „nejmokřejší” zemi v Evropě.*” Snaží se referovat s lehkostí a vtipně poukazovat na plusy a minusy Rrushimho životní cesty. Do plurálu přechází jen v případě, kdy chce posluchače oslovit kolektivně *přátelé*. Jelikož je příspěvek poměrně dlouhý a detailní, je těžké posoudit, do jaké míry byl zamýšlen pro auditivní zpracování. Šťovičková se snaží o vyvažování delších pasáží s kratšími, což se jí ne vždy daří a příspěvek tak může působit zdlouhavě.

1957

7) Volby v Polsku se blíží

Po zbytek svého zahraničního pobytu se Šťovičková zaměřovala více na politická témata, jelikož si to situace žádala. *Volby v Polsku se blíží* je krátká reportáž z 19. ledna, která referuje o posledních dnech před volbami. Úměrně s tím, jak se blíží, stoupá ve Varšavě počet zahraničních novinářů. Tímto faktem text otvírá. Je přítomna na místě dění a detailně sleduje, jak se město plní.

„Ve středu jich bylo napočítáno 60, dnes už byla překročena stovka a další ještě přijíždějí. Většinu z nich tvoří novináři ze západu.“ Text je koncipován na detailech, ať jsou to informace o dalších novinářích či odvolávání nevhodných kandidátů. „Také v Gdaňsku bylo třeba odvolat jiného kandidáta, který na schůzkách s voliči vyhrožoval...“ Na konci to hezky shrnuje ve větě: „Hodiny volební kampaně ukazují za pět minut dvanáct.“ I takový detail pomáhá reportáži na zajímavosti. Jelikož je stále přítomná ve Varšavě, dokáže se přiblížit autenticky k podstatným událostem. Jako reportérka sleduje své kolegy a volební kampaň z první řady. A to i negativní stránky. „Nechybějí tady ve Varšavě ani takoví korespondenti, kteří se vydávají na lov pouze za negativními stránkami volební kampaně a pokud je nenacházejí v potřebné míře, prostě si vymýšlejí.“ Frekvence výskytu přídatných jmen není příliš vysoká ve srovnání s jinými reportážemi. Slovní spojení jsou tematicky vázána na politickou situaci. Jde o spojení jako *volební seznamy, světový tisk, zahraniční novináři nebo pozorovatelé, negativní stránky, štvavé letáky, předvolební schůze, či oprávnění voliči*. Objevuje se zde pár ideologických citátů, které stojí za to zmínit. Jedním zakončuje celou reportáž: „Agitátoři roznesli po domech poslední letáky a před malou chvílí v 19. hodin začal mluvit před mikrofonem polského rozhlasu Wladyslav Gomulka.“ Humoru zde moc nepoužívá, jen příležitostně ironicky okomentuje negativní projevy před volbami. Většinu příspěvku zůstává v přítomném čase, ale o projevech nespokojenosti, ke kterým někde došlo přechází do minulého. Stejně tak když porovnává poslední dny před volbami navzájem. Nejedná se o příspěvek, který využívá mnoho lidí či jejich příběh. Dělá zde výčet novinářů dle národností, ale v jednom případě využívá bezpartijního lékaře Henryka Starzyka. Ten oznámil, že „sám bude volit bez škrtnání a doporučil svým voličům totéž.“ Šťovičková z něj dělá příklad pro voliče. Co se auditivnosti týče, příspěvek je strukturován tak, aby vyhovoval rozhlasovému vysílání.

8) Nad výsledky polských voleb

V této reportáži se zabývá výsledkem voleb a věnuje pozornost okolnostem a bezprostředním reakcím. Začíná svou zkušeností, kdy se snažila dostat k dennímu tisku. „Kdo chtěl dnes ve Varšavě dostat celou sadu polských deníků pohromadě, musel si přivstat, aby na něj něco zbylo.“ Velký zájem vysvětluje tím, že se všude píše o vítězství fronty národní jednoty. Soustředí se na číselná fakta, přičemž vysvětluje, co znamenají. Píše o vysoké procentuální účasti: „Za účasti 94,14 procent voličů fronta národní hodnoty získala 98,40 procent, tedy skutečně obrovskou většinu...“ Takové detaily využívá k tomu, aby ukázala, jakého úspěchu bylo dosaženo. Slouží i jako odrazový můstek pro to, aby mohla přiblížit a zopakovat okolnosti výsledku. Co se týče kategorie citáty / ideologické citáty, poměrně otevřeně mluví o protikomunistických postojích, které

se neúspěšně šířily. „...v celé předvolební kampani se šířila protisovětská a antisemitská hesla, nacionalistické požadavky... na ruku šli lidé, kteří rozšíření demokracie pochopili jako anarchii.“ Dále vyjadřuje volbám podporu svými postoji a na několika místech vyzdvihuje kladné stránky strany a vynechává ty negativní. Jde o věty jako „Strana v předvolební agitaci před voliči nic netajila,” nebo „Ve většině odpovědí však na prvním místě stojí pětiletý plán.” Když přejdu k použití přídavných jmen, nejde o velkou variaci, jelikož se v tomto případě nesnaží vyprávět příběh, ale zajímavě referovat o situaci. Mezi typická spojení textu patří třeba *husté sloupce čísel, obrovský výsledek, živé reakce, vypjaté, těžké období, sjednocená strana, rychlá změna* či *velký zájem*. Co se času týče, Šťovíčková začíná v minulém čase, kdy popisuje zkušenost s tiskem a pokračuje tak v i případech, kdy řeší faktografii nebo okolnosti předcházející volbám. Do přítomného zde přechází, jen když *je něco zajímavého* nebo *je to patrné*. Konkrétních lidí a jejich příběhů tady nevyužívá, na konci však cituje spisovatele Ivaškiewitze „Ekonomika, ekonomika, ekonomika.” Nejde o dlouhý příspěvek, věty jsou krátké a jasné. Šťovíčková o volbách referuje věcným přístupem, kdy číselné hodnoty prokládá tím, co se od voleb očekává a jak ovlivní Polsko jako zemi. Podává stručný přehled voleb a jejich vliv na Polsko s důrazem na faktické informace. Číselné údaje jsou doplněny o volební očekávání. Příspěvek je navržený tak, aby byl vhodný pro auditivní zpracování.

9) Oslavy 12. výročí osvobození ve Varšavě

V této reportáži Šťovíčková telefonuje z oslav výročí osvobození ve Varšavě. Jako zpravodajka se účastní oslav v ulicích a své postřehy využívá i k propojení s nadcházejícími volbami. Střídá postřehy z akce a předvolební atmosféry. Opět zde figuruje její smysl pro detail, se stejným západem popisuje léta, která uběhla od osvobození: „...ode dne, kdy toto město, více než ze tří čtvrtin zničené, začali Poláci cihlu po cihle zvedat z trosk,” stejně tak jako politické aktuality: „Dnes byla uveřejněna zpráva, že až dosud si zkontrolovalo voličské seznamy 75 procent voličů. To je další důkaz toho, že reakci se její rozbíječské manévry zaměřené na bojkot voleb.” Není v tomto případě příliš obrazotvorná, zůstává u slovní spojení, která jsou vzhledem k tématu předvídatelná. Jde často o přídavná jména a spojení jako *velké výročí, rušné předvolební období, stranický výbor, dělnické sídliště* či *nejlepší vůle*. Její autentická zkušenost se odráží v několika místech. Třeba když se dostane k fotkám Varšavy: „Noviny dnes otiskly spoustu fotografií o výstavbě hlavního města Polska, tak jak vyrostlo za uplynulých dvanáct let,” nebo jde o osobní návštěvu Lodže: „Byla jsem v Lodži a hovořila se členy dorozumívací komise politických stran.” Dále je přítomna projevu soudruha Zambrowskiho: „A nejpříjemnější potlesk zazněl v té chvíli, když soudruh Zambrowski

řekl, kdo se nepoučil z maďarských událostí, tomu nejde o šťastnou budoucnost Polska.” Polští soudruzi jsou jediní lidé kromě dělníků, o kterých se zmiňuje nebo píše o jejich postojích a projevech. Kromě Romana Zambrowskiho, mluví o Władysławu Gomulkovi: „...*stejně jako to činí Gomulka, otevřeně mluvil o značných potížích, před kterými Polsko stojí.*” Když se vrátím k použití času, Šťovičková se drží v přítomném, pokud mluví o momentálním dění ve městě (*Varšava slavi*). Do minulého přechází, když hovoří o učiněných politických rozhodnutí. Nesnaží se o zlehčení situace humorem. Co se citátů týče, součástí textu je několik ideologicky zabarvených vět, které vyjadřují stanovisko k volbám. Jde třeba o: „*Ani jeden z navržených kandidátů však nepracuje jako dělník. Jenom polská sjednocená dělnická strana však navrhla kandidáty, kteří vyšli z dělnických řad.*” Příspěvek je koncipován pro auditivní zpracování, ať už jde o krátké, úderné věty nebo o rozložení faktů a zajímavostí.

ZÁVĚR

Věra Šťovíčková-Heroldová strávila značnou část svého života prací v rozhlase. Jako zahraniční zpravodajka působila v mnoha zemích, jako je Polsko a Albánie či pracovala dvanáct let v Africe. Kromě toho, že se stala významnou reportérkou, působila i jako překladatelka a spisovatelka. Momentálně u nás chybí ucelená monografie, která by kompletovala její význam a osobnost. Je dostupná pouze stručná autobiografie *Po světě s mikrofonem*. Kromě toho existuje bakalářská práce *Věra Šťovíčková-Heroldová, africká zpravodajka*, která se soustředí na africká léta. Existují samozřejmě i rozhovory v Českém rozhlase či dvoudílný dokument v České televizi.

Tato bakalářská práce si kladla za cíl rozšířit povědomí o Šťovíčkové jako o talentované žurnalistce a stát se podpůrným materiálem při dalším zkoumání jejího života. Věnovala jsem se rokům 1955 až 1957, kdy Šťovíčková poprvé jako reportérka vycestovala za hranice Československa. Odjela v rámci barterové výměny na necelé dva roky do Polska a krátce na pár měsíců do Albánie. Zaměřila jsem se na formování její osobnosti, ale především na proměnu jejího reportážního stylu. Zjišťovala jsem, jaká témata z jejích příspěvků vyplývají a jaký typ událostí musela jako zahraniční reportérka pokrýt. Cílem práce bylo vysledovat, jak se vyvíjel její reportážní styl a jestli je možné z vybraných příspěvků vysledovat změnu ideového přesvědčení, sama přímo odkazuje ve své monografii. Speciálně své polské pracovní roky popisuje jako klíčové období. Výzkumnou otázkou bylo to, jak se proměnil její reportážní styl a její ideologický pohled na realitu v Československu. Moje hypotéza vycházela z toho, že z obsahových analýz vyplyne, že ve sledovaném období k této proměně došlo.

Zdrojem pro mou obsahovou analýzu se staly archivní prameny v podobě zpracované pozůstalosti v archivu Českého rozhlasu. Jak jsem psala v úvodu práce, pracovala jsem s první krabicí *VŠ 1955-1957 - ČSR, Polsko, Albánie...* a z ní jsem vybrala složku *Polsko reportáže 1955-1957 a Albánie*. Konvolut se přesně skládal z 92 reportáží. Jako metodologii pro práci s texty jsem zvolila obsahovou analýzu a tu rozdělila na tematickou a stylistickou. Při tematické analýze jsem využila texty všechny a ke stylistické analýze jsem vzorek omezila na devět reportáží. Analytickou práci jsem v obou případech pro lepší orientaci strukturovala do jednotlivých roků, a to 1955, 1956 a 1957. Tomu předcházelo vytvoření excelovské tabulky, do které jsem si po přečtení textů zadávala data do vybraných kategorií.

Tematická analýza ukázala, jakou variabilitu příspěvků za zkoumané období odvysílala. Při analýze mě zajímala tato témata: **politika, mezinárodní vztahy, kultura, hospodářství a důležitá města**. Skrze ně zjednodušuji charakteristiku jednotlivých textů. Z tabulky lze vyčíst, jak početné

jsou jednotlivé clustery. U tabulky *Polsko 55-57* vychází politické příspěvky na 24 příspěvků, mezinárodními vztahy se zabývá 32 textů, kultura zabírá 24 reportáží, hospodářství 21 a důležitá města nakonec disponují 33 příspěvky. Na jaře roku 1955 přijíždí do Varšavy, kde má žít z nízkého platu svého polského protějšku a referuje o podepsání Varšavské smlouvy. Ve Varšavě stráví květen a píše o událostech spojených s popisem. Jde o příspěvky jako *První zasedání Varšavské konference* či *Den před Podepsáním Varšavské smlouvy*, které jsou si tematicky podobné a patří jak do kategorie politika, tak do mezinárodních vztahů. Nesleduje jenom dění ve Varšavě, ale zároveň píše o různých festivalech či kulturních památkách. Nevynechává ani hospodářskou stránku věci. V červnu pak cestuje mimo hlavní město a navštívuje přímořské oblasti a města jako je Gdyně nebo Gdaňsk. Ve srovnání s květnem se více zaměřila na kulturu a mezinárodní vztahy jako česko-polské přátelství. Píše například o *Dnech moře* nebo *Festivalu polské hudby*. V létě se vydává ale i do měst jako je Krakow nebo Poznaň, kde natáčí reportáž z *24. mezinárodního poznaňského veletrhu*. Zbytek tohoto vzorku je tematicky pravidelný, i když politická témata v některých místech stagnují. V dalším roce proběhlo na konci června násilně potlačené Poznaňské povstání, o kterém však Šťovičková nerefereje. Její příspěvky po přečtení nejeví velké známky ideového prozření a reflexe, což je zapříčiněno tím, že všechny texty v té době podléhaly cenzurnímu postupu. Jedna věc byla, co zpravodaj zažil a druhé to, jak to cenzor upravil. Na jaře 1956 se vydává do Albánie. Z analýzy vzorku lze vypozařovat, že nejčastějšími tematickými kategoriemi je informování o důležitých městech jako je Tirrana nebo Durres. Podobně se zabývá i kulturou a hospodářstvím. Kulturní příspěvky jsou často vyprávěny skřze polské obyvatele, které potkává, jako je tomu například v reportáži *Aishe Ndoja, Albánka ze severu*. Věnuje se třeba i divadelním představením, textilnímu průmyslu nebo albánským přístavům. Nejméně je zde příspěvků politických. Vzorek z roku 1957 je oproti ostatním kratší, protože její pobyt skončil dříve, než měl. Početně tu vítězí politická témata a příspěvky jako *Polsko se připravuje na volby* či *Volby v Polsku se blíží*, ale je tu i kulturní výjimka v podobě reportáže *K uvedení Brechtova Švejka ve varšavském divadle*.

Šťovičková zůstávala v roce 1957 převážně ve Varšavě, aby monitorovala politické události. Jejím zázemím byla po celou dobu mládežnická redakce, kde jí kromě vřelého kolektivu poskytl i možnost k lepšímu pochopení, jak fungují satelity Sovětského svazu. Šťovičková zároveň vzpomíná, že se Poláci narozdíl od Čechoslováků příliš netopili v iluzích. Ze zkoumaného vzorku vyplývá, že měla jasně zadaná povinná témata a okruhy, kterým musela věnovat přednostně pozornost. Zároveň si ale dokázala najít příležitost, kdy psala o architektuře nebo třeba zašla za řadovými dělníky a ptala se na jejich úhel pohledu. I přes nastavená vyžadovaná témata, které měla

v popisu práce, si občas dokázala najít cestu, jak se autenticky projevit, i když texty nejeví známky ideového prozření.

V rámci stylistické analýzy jsem se pak zaměřovala na stylistickou strukturu reportáží a způsob, jakým předávala posluchačům informace. Mým cílem bylo stanovit strukturu jejího psaní. Vytvořila jsem si tabulku na stejném principu jako u tematické analýzy. Tentokrát se moje parametry vypadaly takto: **přídavná jména, citace/ideologické citace, zaměření na detail, humor/komika, konkrétní lidé a jejich příběhy, autentizace vlastních zkušeností a auditivnost.** Celkově jsem pracovala s devíti reportážemi, z každého roku jsem vybrala tři. V roce 1955 jsem pracovala s reportážemi 1) *Den před podepsáním Varšavské smlouvy*, 2) *Dny moře v Polsku* a 3) *24. mezinárodní poznaňský veletrh*. Rok 1956 pak charakterizují přes albánské reportáže 4) *Plavba z Albánie*, 5) *Zona Industriale - textilní průmysl v Albánii* a 6) *O sedláčkovi Rrushim, kterého voda Vjosy přivedla do družstva Frakull*. Poslední rok 1957 je typický politickými texty. Zpracovávala jsem analýzu reportáží 7) *Volby v Polsku se blíží*, 8) *Nad výsledky polských voleb* a 9) *Oslavy 12. výročí osvobození ve Varšavě*. Z analyzovaných textů jsem vytvořila přibližnou strukturu, s jakou Šťovíčková ve svých reportážích pracuje. Často je již v úvodu velmi popisná a obrazná. V reportáži číslo 1) využívá pozitivně laděná slovní spojení a snaží se do příspěvku přenést vzrušující atmosféru dne před podepsáním Varšavské smlouvy. Jsou to spojení jako *mírumilovná zem*, ale i *imperialistické plány či válkychtivé vlády*. V případě reportáže číslo 5) se například zabývá textilním průmyslem, takže příspěvek je plný spojení jako *hrubá látka, moderní továrna* nebo *dílo všenárodní*. Šťovíčková se snaží uvést posluchače do děje skrze vlastní autentický dojem. Jestli se v jejích reportážích něco opakovaně objevuje, je to její práce s lidskými příběhy a konkrétními lidmi. Mohou to být civilní lidé, skrze které vypráví příběh, kterým se dotkne nějaké události. To je ze zkoumaných reportáží nejvíce patrné v čísle 6). Tento text o obyčejném sedláčkovi je vzorovým příběhem proč je výhodné vstoupit do družstva. Detailně vypráví o tom, jak se mu deset let nedaří a nakonec jeho úrodu zachrání družstevníci. Vytváří zde pointu v tom, že ona přichází do družstva v té chvíli, kdy Rrushim odchází potom, co odevzdal svou přihlášku do družstva. I přes ideologické zabarvení je příspěvek díky jejímu způsobu vyprávění čitelný. Hledisko vypravěče se místy mění z první osoby, kdy mluví ze svého pohledu, do plurálu. V tom případě typicky mluví o „*nás všech*“ v socialistickém duchu. Například jde o *hájit naše zájmy* (2) nebo *na co se pamatujeme* (3). V příspěvku 6) posluchače oslovuje kolektivně *přátelé*. Celkově jsou příspěvky koncipovány pro auditivní zpracování, ať už jde o krátké, úderné věty nebo o rozložení faktů, zajímavostí, ale především jejího smyslu pro poutavé vyprávění se smyslem pro humor.

Moje původní hypotéza byla, že z obsahových analýz vyplyne, že se v krátkém období dvou let proměnil styl reportáží a Věra Šťovíčková-Heroldová ideově prozřela vůči propagandě a politickému dění v Československu. Tato hypotéza se nepotvrdila. Obsahová analýza prokázala, že míra zájmu vcelku odpovídala dobovým požadavkům. Reportérka se soustředila převážně na socialistická témata, ale zároveň dokázala využít i stylistických prostředků, které se naučila od starších kolegů. Především svých mentorů Františka Gela nebo Arnošta Lustiga, který po něm pomyslné žezlo převzal. Je tedy možné, že se ideový přerod v mysli Šťovíčkové opravdu stal, ona prozřela k demokratičtějším hodnotám a její nadšení pro SSSR ochladlo. Samotná analýza stylu to sice neprokazuje, sama reportérka se ale k tomuto období vrací právě ve smyslu ideové proměny. Domů se vrátila už trochu “jiná Šťovíčková”.

Jak jsem avizovala na začátku, přála bych si, aby má bakalářská práce nastínila žurnalistické začátky Věry Šťovíčkové-Heroldové. Práce v archivu Českého rozhlasu a následná analýza mi umožnila mi nejen poodhalit kapitolu z jejího nevšedního životního příběhu, ale přivedla mě blíže k porozumění jejímu profesnímu vývoji. Během zkoumání reportáží jsem si uvědomovala, jak se mi Věra Šťovíčková-Heroldová stala blízkou a inspirativní, jelikož byla ve zkoumaném období prakticky mojí vrstevnicí. Věřím, že podobně inspirativní může být moje práce pro další badatelky a badatele.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

PRAMENY:

Pozůstalost Věry Šťovíčkové-Heroldové, krabice č. 1: *VŠ 1955-1957 - ČSR, Polsko, Albánie...*, složka *Polsko reportáže 1955-1957* a složka *Albánie*, Praha, 1955-1957. Archiv Českého rozhlasu Praha

TELEVIZNÍ PUBLICISTICKÉ POŘADY:

BRDEČKOVÁ, Tereza. www.ceskatelevize.cz : *Ještě jsem tady*. [online]. 2007-07-09 [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1059542845-jeste-jsem-tady/207562253100007-jeste-jsem-tady-vera-stovickova-heroldova-i/>

LITERATURA:

BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbara. Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti. 1. vyd. Praha : Grada, 2011

BOHÁČOVÁ, Alžběta. Věra Šťovíčková-Heroldová africká zpravodajka. Praha, 2018. 66 s.

Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jakub Železný.

BOJDA, Tomáš. *Rozhlasové herectví. Příkladová studie - Viktor Preiss* [online]. Olomouc, 2017 [cit. 2024-01-31]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/8pn37c/>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Andrea Hanáčková, Ph.D.

BĚHAL, Rostislav. Vývoj české rozhlasové reportáže. Praha: Československý rozhlas, 1962. ISBN 80-86762-00-9.

ČECHOVÁ, Marie; KRČMOVÁ, Marie a MINÁŘOVÁ, Eva. Současná stylistika. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. Po světě s mikrofonem. Praha: Radioservis, 2009. Osudy (Radioservis). ISBN 978-80-86212-59-3.

HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra a HEROLD, Erich. Africké lásky, africká manželství v životě a v zrcadle afrického umění. Praha: AZ servis, 1994. 143 s. ISBN 80-901554-8-0.

HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. Africké perokresby. 1. vyd. Praha: SNPL, 1960. 112, [3] s. ISBN (neuvedeno).

HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. Afrika rok jedna. Vyd. 1. Praha: NPL, 1963. 150 s. Racek; sv. 13. ISBN (neuvedeno).

HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. Bouře nad rovníkem. Praha: Vydav. čas. min. nár. obrany, 1967. 211, [2] s. Magnet; R. 1967. Čís. 4. . ISBN 978-80-86212-59-3.

JEŠUTOVÁ, Eva a kol. Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003. 667 s. ISBN 80-86762-00-9.

JEŠUTOVÁ, Eva. 99 osobností rozhlasového zpravodajství a publicistiky. V Praze: Radioservis, 2018. ISBN 978-80-88286-01-1.

TÁBORSKÁ, Valerie. Rozhlasová publicistická reportáž na téma „Reportáž z druhé strany“. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, 2015.

TIPANOVÁ, Klára. Jazyk a styl publicistických textů v regionální publicistice zaměřených na kulturní problematiku. Bakalářská práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2022.

KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. Dějiny českých médií 20. století. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

KOTALOVÁ, Zdenka. Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v 60. letech. Praha : Univerzita Karlova, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií, 2012. 108 s. + 14 stran příloh. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr

MARŠÍK, Josef. Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. ISBN 9788023856194.

MINÁŘOVÁ, Eva. Stylistika češtiny. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4973-4.

MINÁŘOVÁ, Eva. Stylistika pro žurnalisty. Vyd. 1. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2979-4.

REIFOVÁ, Irena. Slovník mediální komunikace. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-926-7.

ŘEZNÍK, Miloš. *Dějiny Polska v datech*. Praha: Libri, 2010. 500 s. ISBN 978-80-7277-408-1.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky. Praha: Grada, 2014.

Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3568-9.

SZCZEPANIK, Petr. Továrna Barrandov: svět filmařů a politická moc 1945-1970. [Praha]: Národní filmový archiv, [2016]. ISBN 978-80-7004-177-2. Bednařík, Ph.D.

Seznam tabulek

1. Tabulka č.1: obsahová analýza	13
2. Tabulka č. 2: tematická analýza	27
3. Tabulka č. 3: příklad 1	28
4. Tabulka č. 4: příklad 2	28
5. Tabulka č. 5: RPP.....	29
6. Tabulka č. 6: stylistická analýza	40

Seznam obrázků

1. Obrázek 1: Graf č.1 - Polsko 55-57.....	29
2. Obrázek 2: <i>Varšavská smlouva</i>	31
3. Obrázek 3: <i>24. mezinárodní poznaňský veletrh</i>	33
4. Obrázek 4: Graf č.2 - Albánie 56.....	34
5. Obrázek 5: <i>Premiéra Prodané nevěsty v Tírraně</i>	35

Seznam příloh

Příloha č. 1: Tabulka obsahová a stylistická analýza (soubor ve formátu xls. je přiložen k práci)

Příloha č. 2: Reportáž stylistická analýza 1) (obrázek)

Příloha č. 3: Reportáž stylistická analýza 4) (obrázek)

Příloha č. 4: Reportáž stylistická analýza 7) (obrázek)